

SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (ORP)

(ZA ÚČELEM ROZVOJE A PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍ SLUŽEB NA DANÉM ÚZEMÍ)

ZHOTOVITEL ZAKÁZKY: KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ o.p.s.
AUTOŘI: Mgr. MARTIN MAZANEC, MICHAL ŠINDELÁŘ

září 2007

Sociodemografická analýza spádové oblasti města Moravský Krumlov (obce s rozšířenou působností) byla zpracována obecně prospěšnou společností Komunitní plánování.

Autoři textu:

Mgr. Martin Mazanec – absolvent sociologie a filmové vědy na FF UP v Olomouci.

Michal Šindelář – student sociologie, politologie a psychologie na FSS MU v Brně.

1. ÚVOD DO SOCIODEMOGRAFICKÉ ANALÝZY	4
1.1 METODIKA A STRUKTURA SOCIODEMOGRAFICKÉ ANALÝZY	5
1.2 CHARAKTERISTIKA OKRESU	6
1.3 CHARAKTERISTIKA SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA	7
2. DEMOGRAFICKÉ UDÁLOSTI A UKAZATELE	8
2.1 DLOUHODOBÝ VÝVOJ POČTU OBYVATEL V OBCÍCH SO MK.....	8
2.2 DEMOGRAFICKÝ POHYB V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA	10
2.2.1 PŘIROZENÁ MĚNA OBYVATELSTVA.....	10
2.2.2 MECHANICKÁ MĚNA OBYVATELSTVA (MIGRACE/ STĚHOVÁNÍ)	12
2.2.3 CELKOVÝ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL.....	13
2.3 STRUKTURA OBYVATELSTVA PODLE POHLAVÍ A VĚKU	14
2.4 POPULAČNÍ PROGNOZA VÝVOJE POČTU OBYVATEL	16
2.5 STRUKTURA OBYVATEL PODLE RODINNÉHO STAVU	19
2.6 STRUKTURA DOMÁCNOSTÍ	21
2.7 STRUKTURA OBYVATEL PODLE VZDĚLÁNÍ.....	23
2.8 NEZAMĚSTNANOST	25
2.9 KRIMINALITA.....	28
3. PRACOVNÍ SKUPINY	30
3.1 SENIOŘI; OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	30
3.1.1 SENIOŘI.....	30
3.1.2. OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	31
3.2 RODINA, DĚTI, MLÁDĚŽ; OSOBY OHROŽENÉ ZÁVISLOSTMI A SOCIÁLNÍ EXKLUZÍ; NEZAMĚSTNANÍ	34
3.2.1 RODINY S DĚTMI	34
3.2.2. OSOBY SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ A OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM	35
3.2.3. NEZAMĚSTNANÍ	36
4. ZÁVĚR	39
5. SEZNAM ZDROJŮ	40
6. PŘÍLOHY	40

1. ÚVOD DO SOCIODEMOGRAFICKÉ ANALÝZY

Sociodemografická analýza vznikla za účelem rozvoje komunitního plánování sociálních služeb ve spádové oblasti Moravského Krumlova (obce s rozšířenou působností) – dále SO Moravského Krumlova (ORP).

ÚZEMÍ SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (ORP)

Za výzkumnou jednotku je považována celá spádová oblast obce s rozšířenou působností (SO ORP) Moravský Krumlov. Správním obvodem se rozumí právní pojem označující územní působnost správního úřadu.¹ Namísto původního členění Jihomoravského kraje do sedmi

¹ Vymezení správních obvodů se odvíjelo od spádovosti obcí do jednotlivých center, mezi obvody však existují výrazné rozdíly. Brno představuje extrém – je tvořeno pouze jednou obcí, má nejvyšší počet obyvatel (32,4 % obyvatel kraje), ovšem rozlohou je až na 14. místě. Nejrozsáhlejší území (1 243 km²) s nejvíce obcemi (111) patří Znojemsku, v počtu obyvatel se řadí hned za Brno. Rozlohou nejmenší je obvod Kuřimi (77 km²), patří sem 10 obcí, tedy druhý nejnižší počet. Počtem obyvatel je

okresů je aktuální hovořit o obcích s rozšířenou působností (obce III. stupně), jichž je v Jihomoravském kraji celkem jednadvacet. Vzhledem ke skutečnosti, že členění na ORP existuje od 1. ledna 2003, tak se v analýze vychází místy i z údajů za vyšší či nižší územní jednotky (tj. jednotlivé obce SO Moravského Krumlova nebo z údajů za celý Jihomoravský kraj nebo okres Znojmo, kam SO Moravského Krumlova územně spadá).

1.1 METODIKA A STRUKTURA SOCIODEMOGRAFICKÉ ANALÝZY²

Zkoumána je proměnlivost hromadných jevů v průběhu času na konkrétním území, tedy v rámci SO Moravského Krumlova. Základní demografické události a ukazatele představí zkoumané populace (obyvatelstvo Moravského Krumlova/ SO Moravského Krumlova) v oblastech rozsahu, vývoje a pohybu obyvatelstva žijícího na daném území. Demografickou analýzou se rozumí rozbor událostí, tzv. *demografické reprodukce*.

Demografické údaje a ukazatele jsou zpracovány pro město Moravský Krumlov a jeho spádovou oblast čítající dalších 32 obcí. Srovnání jednotlivých ukazatelů je prováděno v rámci nejbližšího okolí, čímž je myšlen okres Znojmo nebo Jihomoravský kraj³ (kde můžeme mluvit o podobných podmínkách v rámci geograficky vymezeného území). V určitých případech je zvoleno i srovnání celorepublikové (například průměrný věk, celkový přírůstek/ úbytek obyvatel ad.).

Vzhledem k cíli tohoto dokumentu nemá sociodemografická analýza zcela vědecký charakter složený z výpočtů víceúrovňových perspektiv vývoje obyvatelstva pro danou oblast, ale zaměřuje se i na „spekulativní“ ukazatele korespondující s rozvojem sociálních služeb.

V první části nazvané *Demografické události a ukazatele* jsou zkoumány hromadné jevy demografické reprodukce, ke kterým řadíme přirozený přírůstek obyvatel, migraci, úmrtnost ad.

- A) 2.1 Vývoj počtu obyvatel**
- B) 2.2 Demografický pohyb**
- C) 2.3 Struktura obyvatelstva podle pohlaví a věku**
- D) 2.4 Prognóza počtu obyvatel**
- E) 2.5 Struktura obyvatel podle rodinného stavu**
- F) 2.6 Struktura domácností**
- G) 2.7 Struktura obyvatel podle vzdělání**
- H) 2.8 Nezaměstnanost**

Druhá část práce je nazvána *Pracovní skupiny* a soustředí se na aplikaci konkrétních poznatků (povětšinou z první části) na zvolené skupiny občanů, pro které jsou sociální služby v Moravském Krumlově tzv. komunitně plánovány. V Moravském Krumlově uvažujeme o dvou kumulativně nastavených skupinách.

- A) 3.1 Senioři; Osoby se zdravotním postižením;**
- B) 3.2 Rodina, děti a mládež; Osoby ohrožené závislostmi a sociální exkluzí;**

nejmenší Pohořelicko, 12,6 tis. obyvatel představovalo v roce 2005 desátý nejmenší obvod v České republice.

² Autoři tohoto dokumentu se podobné tématice věnovali i během zpracování sociodemografické analýzy pro město Břeclav a SO Břeclavi (zvolená metodika a struktura řazení kapitol je v některých ohledech obdobná, protože je považována za daných podmínek za vyčerpávající pro účely této sociodemografické analýzy).

³ Kraj je ve smyslu ústavního zákona č. 347/1997 Sb. Vyšší územní samosprávný celek. Je vymezen výčtem okresů, které jej tvoří. Kraje celistvě vykrývají území české republiky a podle klasifikace ČSÚ jsou územní statistickou jednotkou NUTS 3.

1.2 CHARAKTERISTIKA OKRESU⁴

Moravský Krumlov je součástí vyššího geografického i správního celku, čímž je okres Znojmo. Okres Znojmo patří rozlohou 159 050 ha mezi největší okresy České republiky. Základní podobu a velikost získal v roce 1961 sloučením okresu Znojmo a Moravský Krumlov s částí okresu Moravské Budějovice, současná podoba byla upravena k 1. 1. 2007 ztotožněním hranic okresu se správním územím obcí s rozšířenou působností. Okres Znojmo sousedí s okresy Břeclav, Brno-venkov, Třebíč a Jindřichův Hradec. V délce 105 km sousedí svou jižní hranicí s Rakouskem.

Na výměře 108 861 hektarů byla podle již přepočteného území na novou strukturu zemědělská půda, tvořila 68,4 % výměry okresu. Z této plochy připadalo 99 386 hektarů na ornou půdu, 2 845 hektarů na trvalé travní porosty a 2 107 hektarů na zahrady. Nezemědělské půdy bylo 50 189 hektarů, z toho 35 077 hektarů, tedy 69,9 %, tvořily lesní plochy. Lesnatost i její druhová skladba je velmi nerovnoměrná. V severní a severozápadní části okresu najdeme lesy převážně smrkové, pro střední část jsou charakteristické lesy smíšené a směrem k jihu a východu převládají lesy listnaté.

Od 1. 1. 2003 je v platnosti nové správní uspořádání obcí. Na území okresu Znojmo působí dvě obce s rozšířenou působností (ORP) – Moravský Krumlov a Znojmo (obce 3. stupně). Podle správního území těchto dvou obcí byly narovnány od 1. 1. 2007 hranice okresu, území okresu se zmenšilo o čtyři obce - Branišovice, Loděnice, Šumice a Troskotovice, spadající pod ORP Pohořelice, nyní patří do okresu Brno-venkov. Správní obvod Znojmo má větší rozlohu – 1 243 km², patří sem 111 obcí s celkovým počtem obyvatel 90 162 (k 31. 12. 2005). Správní obvod Moravský Krumlov má rozlohu 348 km², 33 obcí mělo 22 297 obyvatel. K nižšímu správnímu členění - v rámci ORP Znojmo jsou celkem 3 pověřené obecní úřady (POU) – Hrušovany nad Jevišovkou, Vranov nad Dyjí (obce 2. stupně) a Znojmo, v rámci ORP Moravský Krumlov jsou 2 POU – Miroslav (obec 2. stupně) a Moravský Krumlov.

K 31. prosinci 2006 dosáhla registrovaná míra nezaměstnanosti v okrese Znojmo 13,61 %, což byla nejvyšší hodnota v rámci Jihomoravského kraje. Nepříliš lichotivý je také fakt, že průměrné mzdy patří naopak k nejnižším v kraji. Podle posledních dostupných výsledků byla v roce 2005 průměrná mzda (u podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci se sídlem v okrese) celkem 15 268 Kč na přepočtenou osobu, v okrese Brno-město to však bylo 19 058 Kč a v okrese Brno-venkov 17 619 Kč. Z výdělků během ekonomicky aktivního života pak plyne i výše starobního důchodu. V roce 2005 pobíralo v okrese Znojmo starobní důchod celkem 15 021 osob, jeho průměrná výše dosáhla částky 7 230 Kč (v okrese Brno-město 7 983 Kč).⁵

Tabulka č. 1

ROK 2006	JMK	OKRES ZNOJMO
ZÁKLADNÍ ÚDAJE		
Rozloha v km ²	7 196	1 637
Počet obcí	672	148
Počet částí obcí	912	174
OBYVATELSTVO		
Počet živě narozených	11 512	1 067
Počet zemřelých	11 667	1 156
Počet přistěhovaných	10 217	1 209
Počet vystěhovaných	7 857	991
Počet obyvatel	1 132 563	114 391
NEZAMĚŠTNANOST (podle MPSV)		
Neumístění uchazeči o zaměstnání	55 230	8 050
ženy	29 489	4 353
Volná pracovní místa	7 990	962
Míra registrované nezaměstnanosti (%)	8,82	13,61
Uchazeči na 1 volné pracovní místo	6,9	8,4

⁴ http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/kapitola/4030-06-1995_az_2005-10000

⁵ <http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/home>

1.3 CHARAKTERISTIKA SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA

Správní obvod Moravského Krumlova zahrnuje **33 obcí** s celkem **22 206 obyvateli** (údaj k 1.1.2007). Území spádové oblasti je o rozloze 34 792 ha. Územně spádová oblast hraničí na jihu se SO Znojma, na severu s SO Ivančic, na východě s SO Pohořelice a na západě s SO Třebíče (Kraj Vysočina).

Pouze obec Miroslav má vedle Moravského Krumlova status města. Z celkového počtu 33 obcí jich 29 má méně než 1000 obyvatel (8 obcí do 199, 14 obcí do 499, 7 obcí do 999), dvě obce do 1999 obyvatel a zbylá dvě města Miroslav (do 3000) a Moravský Krumlov (do 6000).

Ve složení obyvatelstva celé spádové oblasti tvoří cizinci naprosto mizivý podíl (z dlouhodobého hlediska je jejich počet nepředvídatelný a prozatím zanedbatelný). SO Moravského Krumlova patří k obvodům s nejnižší hustotou obyvatel v JMK, což souvisí zejména s přírodními podmínkami. Hustota v SO Moravského Krumlova (k 31.12.2005) byla 64 obyvatel na km² (v celém JMK se jedná o 157 obyvatel na km²).

Spádovou oblast Moravského Krumlova lze označit za osadu vesnic, kde lze předpokládat, v souladu s trendy v celé ČR, výrazné stárnutí stávajícího obyvatelstva a můžeme očekávat i dlouhodobě minimální migrační výkyvy (zejména vzhledem k velikosti obcí, kam lidé necestují/ nestěhují se za prací) – vyvrácení či potvrzení této teze přinesou následující kapitoly o pohybu a vývoji obyvatelstva na tomto území.

Tabulka č. 2

Obec	Občané ČR			Občané EU-trvalý pob.			Cizinci+EU-trval. i přech.pob.		
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem
Celkem	11027	11179	22206	10	26	36	40	47	87
Bohutice	293	317	610	1	2	3	2	2	4
Čermákovice	41	49	90	0	0	0	0	1	1
Damnice	160	168	328	1	0	1	1	1	2
Dobelice	135	132	267	0	0	0	0	0	0
Dobřínsko	179	193	372	0	0	0	2	0	2
Dolenice	76	75	151	0	0	0	0	0	0
Dolní Dubňany	229	231	460	0	0	0	0	0	0
Džbánice	78	80	158	1	0	1	1	0	1
Horní Dubňany	164	155	319	0	0	0	0	0	0
Horní Kounice	134	131	265	0	0	0	0	0	0
Hostěradice	737	721	1458	0	4	4	1	4	5
Jamolice	232	220	452	0	0	0	0	0	0
Jezeřany-Maršovice	372	365	737	0	0	0	3	2	5
Jiřice u Miroslavi	202	206	408	0	1	1	3	3	6
Kadov	75	66	141	0	0	0	0	1	1
Kubšice	74	74	148	0	0	0	0	0	0
Lesonice	94	92	186	0	0	0	0	0	0
Miroslav	1465	1497	2962	3	6	9	13	11	24
Miroslavské Knínice	160	159	319	0	0	0	0	0	0
Moravský Krumlov	2882	3089	5971	2	7	9	9	15	24
Našiměřice	111	87	198	0	0	0	0	1	1
Olbramovice	531	515	1046	0	2	2	1	2	3
Petrovice	173	184	357	0	0	0	0	0	0
Rešice	184	181	365	0	0	0	0	0	0
Rybníky	233	199	432	0	0	0	0	0	0
Skalice	249	317	566	0	1	1	0	1	1
Suchohrdly u Miroslavi	232	219	451	1	0	1	2	0	2
Tavíkovice	316	271	587	0	2	2	0	2	2
Trnové Pole	60	63	123	0	0	0	1	0	1
Trstěnice	263	288	551	0	1	1	0	1	1
Tulešice	100	101	201	0	0	0	0	0	0
Vedrovice	409	409	818	1	0	1	1	0	1
Vémyslice	384	325	709	0	0	0	0	0	0

2. DEMOGRAFICKÉ UDÁLOSTI A UKAZATELE

Jedná se o významné životní události (vždy hromadné jevy), které se vztahují k demografické reprodukci. Nejvýznamnějšími demografickými událostmi jsou narození a úmrtí, z nichž jsou odvozeny globální charakteristiky porodnosti a úmrtnosti, jež vypovídají o tzv. **přirozeném pohybu obyvatelstva**. Ostatní demografické události ovlivňují demografickou reprodukci zprostředkovaně (uzavírání sňatků, rozvody, nemocnost ad.). Vedle přirozeného pohybu obyvatelstva bude ještě zmíněn tzv. **mechanický pohyb obyvatelstva**, kde se zohledňují počty přistěhovaných a vystěhovaných obyvatel v dané lokaci. O těchto a mnoha dalších hromadných jevech vypovídají tzv. demografické ukazatele, jejichž interpretace je předmětem sociodemografické analýzy.

2.1 DLOUHODOBÝ VÝVOJ POČTU OBYVATEL V OBCÍCH SO MK

Tabulka č. 3

Obec	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
Bohutice	707	738	697	778	768	669	800	720	701	603	617
Čermákovice	259	278	259	257	262	248	271	232	155	105	91
Damnice	422	468	532	579	547	376	360	351	367	341	323
Dobelice	272	262	261	270	252	270	282	284	266	274	269
Dobřínsko	469	451	456	506	467	420	421	407	390	367	376
Dolenice	364	360	393	440	388	257	259	242	214	155	157
Dolní Dubňany	480	523	539	605	626	477	503	486	506	482	469
Džbánice	247	244	259	290	293	219	227	222	219	189	163
Horní Dubňany	530	526	521	511	510	450	423	392	371	309	316
Horní Kounice	495	504	486	509	491	398	385	331	300	310	272
Hostěradice	2 021	2 043	2 051	1 964	1 987	1 551	1 506	1 456	1 487	1 420	1 461
Jamolice	525	570	604	650	644	576	603	519	487	438	446
Jezeřany-Maršovice	887	935	1 030	1 052	1 054	868	929	939	796	713	710
Jiřice u Miroslavi	661	719	684	711	708	424	397	393	387	402	425
Kadov	400	377	401	439	372	301	272	243	218	171	147
Kubšice	348	348	356	334	341	259	278	236	199	167	156
Lesonice	300	339	358	408	368	342	332	307	281	222	178
Miroslav	3 267	3 487	3 672	3 504	3 873	2 389	2 747	2 720	2 926	3 036	3 010
Miroslavské Knínice	617	632	641	734	706	583	539	484	440	338	330
Moravský Krumlov	3 398	3 763	3 833	4 177	4 200	3 784	4 516	4 602	5 590	6 103	6 102
Našiměřice	418	470	482	448	457	302	361	296	279	225	211
Olbramovice	1 184	1 112	1 086	1 137	1 098	935	919	908	947	1 000	1 048
Petrovice	423	446	398	435	461	413	449	430	427	400	367
Rešice	534	555	604	636	626	555	540	526	455	393	351
Rybníky	540	546	575	601	589	495	507	482	472	391	375
Skalice	522	531	551	573	664	539	698	664	581	545	549
Suchohrdly u Miroslavi	466	552	605	649	710	534	570	509	467	384	416
Tavíkovice	608	614	773	837	803	713	613	523	467	512	617
Trnové Pole	233	215	216	223	219	152	182	193	183	151	130
Trstěnice	704	739	803	872	820	753	758	682	628	572	567
Tulešice	390	347	363	346	385	336	430	416	360	306	207
Vedrovice	738	803	818	833	920	824	959	882	849	802	819
Vémyslice	838	780	838	934	982	903	928	839	772	742	700

Poznámky:

SO ORP správní obvod obcí s rozšířenou působností

Počet obyvatel:

1869 - obyvatelstvo přítomné civilní

1880 až 1950 - obyvatelstvo přítomné

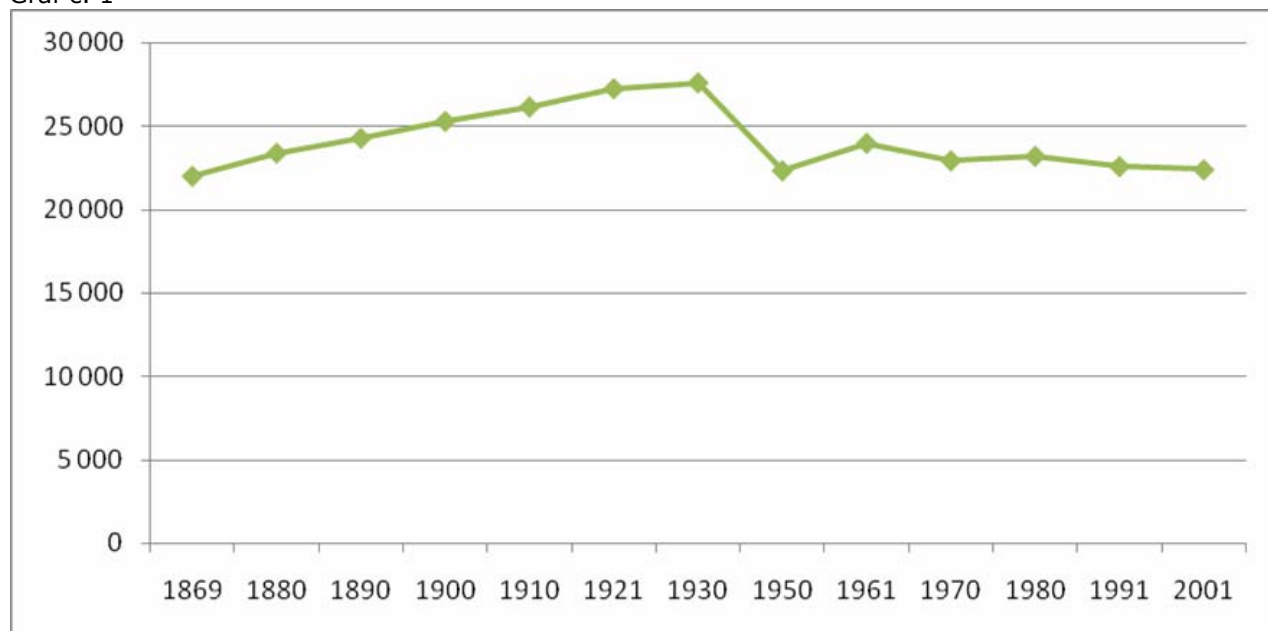
1961 až 1991 - obyvatelstvo bydlící (tj. hlášené v obci k trvalému pobytu)

2001 - obyvatelstvo bydlící (osoby s trvalým nebo dlouhodobým pobytem)

Z dlouhodobého hlediska počet obyvatel v SO Moravského Krumlova, i přesto, že klesá, má zatím poměrně vyrovnaný profil celkového počtu obyvatel za spádovou oblast (viz. Graf č. 1). K výraznému výkyvu došlo během, a zejména po druhé světové válce, kdy se dalo hovořit o tzv. demografické krizi (období ve vývoji populace, kdy dojde nejméně po dobu 3 měsíců k výraznému poklesu živě narozených/ nárůstu úmrtnosti). Dle křivky vývoje počtu obyvatel lze usuzovat na starousedlický charakter celého regionu, což je, s výjimkou velkých měst a průmyslových zón, poměrně typické i pro další malé obce a města v České republice. Z dlouhodobého hlediska tedy můžeme hovořit o celkovém úbytku a výrazném stárnutí obyvatelstva v SO Moravského Krumlova (podrobněji se tomuto trendu věnují další podkapitoly).

VÝVOJ CELKOVÉHO POČTU OBYVATEL SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (1869 – 2001)

Graf č. 1

2.2 DEMOGRAFICKÝ POHYB V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA

Demografickým pohybem se obecně myslí analýza demografické reprodukce dané populace (v tomto případě SO Moravského Krumlova). Obnova nebo úbytek obyvatelstva může probíhat tzv. *přirozeně* (procesy narození a umírání jedinců), nebo *mechanicky*, čímž jsou myšleny počty přistěhovalých a vystěhovalých na daném území. Veškeré údaje jsou čerpány ze statistik ČSÚ, MPSV a MVČR. Ukazatele vztahující se k demografickému pohybu jsou interpretovány v následujících podkapitolách od tzv. větších celků, tj. kraje, okresu k spádové oblasti. Na konci kapitoly 2.2 *Demografický pohyb v SO Moravského Krumlova* jsou uvedeny podrobné tabulky, které vycházejí ze statistické ročenky ČSÚ. Tyto tabulky dokreslují popisované hromadné jevy na základě podrobnějších dělení obyvatel SO Moravského Krumlova dle věku a pohlaví.

2.2.1 PŘIROZENÁ MĚNA OBYVATELSTVA

Jedná o odečet počtu zemřelých od narozených, jinými slovy mluvíme o přirozeném přírůstku nebo úbytku v daném regionu. Tyto údaje vypovídají o skutečnosti, nakolik jsou obyvatelé na daném území schopni reprodukovat se, což nejlépe postihuje ukazatel tzv. úhrnné plodnosti.

Úhrnná plodnost

představuje počet živě narozených dětí, které by připadly na jednu ženu během celého jejího reprodukčního věku (15-49 let), pokud by se během tohoto období neměnily míry plodnosti žen podle věku a setrvaly na úrovni daného roku. Pro prostou reprodukci populace je třeba úrovně 2,1. Vzhledem k dnešní velmi nízké intenzitě plodnosti ve všech krajích ČR je vzestup předpokládán po celém území republiky. V roce 2004 dosahovala úhrnná plodnost v Jihomoravském kraji hodnot 1,14 (celorepublikově 1,18).

Pro rok 2050 je například projekce úhrnné plodnosti 1,58 dítěte na jednu ženu v Jihomoravském kraji, přičemž celkový počet obyvatelstva bude nižší a průměrný věk matek při prvním porodu bude 29,5 (v roce 2002 byl průměrný věk matek v JMK 28 let).⁶

Úmrtnost

Úmrtnostní poměry jsou v Jihomoravském kraji ve srovnání s ČR poměrně příznivé. Absolutní počet zemřelých v Jihomoravském kraji se mezi lety 1990 a 2004 snížil bezmála o pětinu (z 14,2 tis. na 11,6 tis. osob), což odpovídá poklesu hrubé míry úmrtnosti z 12,4 ‰ na 10,3 ‰. Faktické zlepšení úmrtnostních poměrů však bylo ještě větší, neboť ve stejné době došlo – mimo jiné právě díky snížení úmrtnosti – k nárůstu podílu nejstarší složky obyvatelstva na úkor složky nejmladší.⁷

Syntetickým ukazatelem úmrtnostních poměrů, a do jisté míry i kvality života je **naděje na dožití při narození**, nazývané také **střední délka života**. Ta se od roku 1990 do roku 2004 zvýšila v ČR u mužů z 67,6 let na 72,6 let (tj. o 5,0 roku), v případě žen ze 75,4 let na 79,1 let, tj. o 3,7 roku. Naděje na dožití při narození v Jihomoravském kraji je vyšší než průměr za celou ČR. Při srovnání naděje na dožití mužů s ostatními kraji ČR zaujímá Jihomoravský kraj čtvrté místo s hodnotou 72,9 let (o 0,3 roku více než průměr ČR). Naděje na dožití žen je v kraji nejvyšší v ČR – stejně jako v Praze dosáhla i v Jihomoravském kraji hodnoty 79,6 let, což je o 0,5 roku více než republikový průměr.⁸ Dle projekce ČSÚ v roce 2050 bude naděje dožití v JMK (pro v tom roce narozené) 79,3 let pro muže a 85,1 pro ženy.

Přirozený přírůstek

⁶ Srov. Projekce obyvatelstva v krajích_www.czso.cz

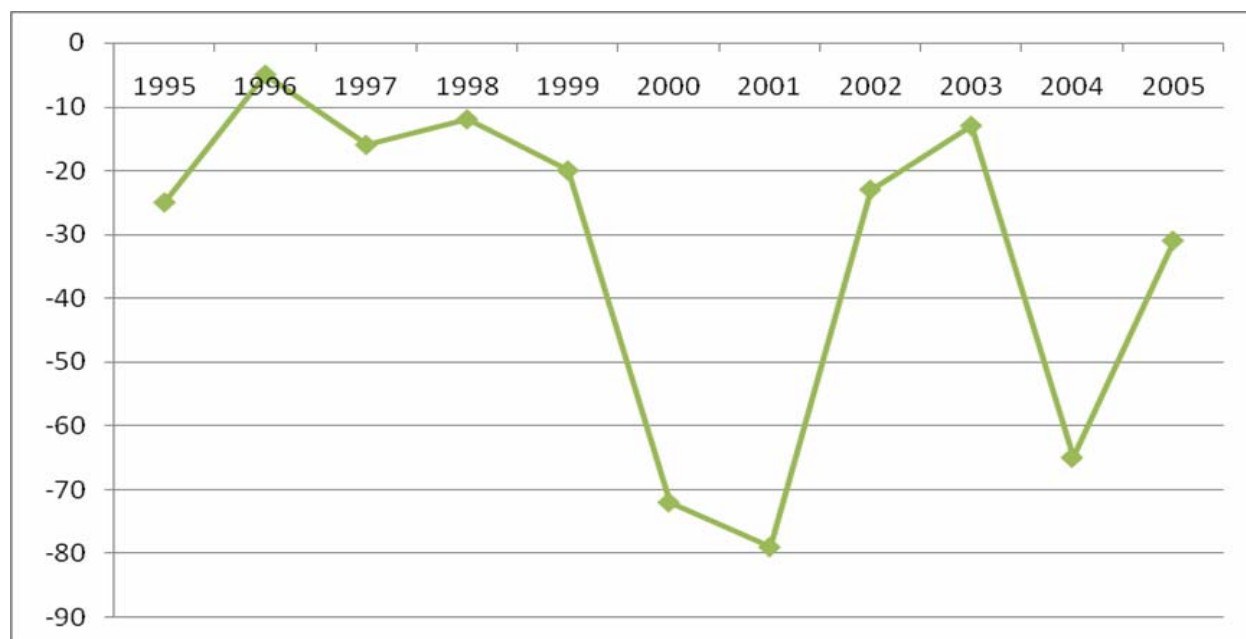
⁷ <http://www.partnerstvi-jmk.cz/>

⁸ <http://www.partnerstvi-jmk.cz/>

Přirozený přírůstek je porovnáním porodnosti a úmrtnosti na daném území. Díky prudkému propadu intenzity porodnosti dochází od roku 1994 v Jihomoravském kraji podobně jako v ČR od roku 1994 k úbytku počtu obyvatel přirozenou měnou (naproti tomu ve státech EU-15 obyvatel přirozenou měnou přibývá). Úbytek v Jihomoravském kraji byl významnější než v ČR, zvláště v letech 1996 – 2002. Vývoj v letech 2003 – 2004 naznačuje relativně významný růst přirozeného přírůstku v kraji i v republice, způsobený současným zvýšením porodnosti a poklesem úmrtnosti.⁹

Graf č. 2

PŘIROZENÝ ÚBYTEK V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (1995 – 2005)

Křivka přirozeného přírůstku/ úbytku v Grafu č.2 zobrazuje rozdíl v proměnlivost mezi počtem narozených a zemřelých za období mezi lety 1995 – 2005. Lze konstatovat, že spádová oblast Moravského Krumlova přirozenou měnou dlouhodobě ztrácí své obyvatelstvo. Úbytek obyvatelstva se bude zřejmě prohlubovat, protože celá populace výrazně stárne a nedochází k přirozené reprodukci, o čemž vypovídají i hodnoty úhrnné plodnosti v celém Jihomoravském kraji a v České republice (více k stárnutí populace v kapitolách *Populační prognóza a Pracovní skupina I.- senioři; zdravotně postižení*).

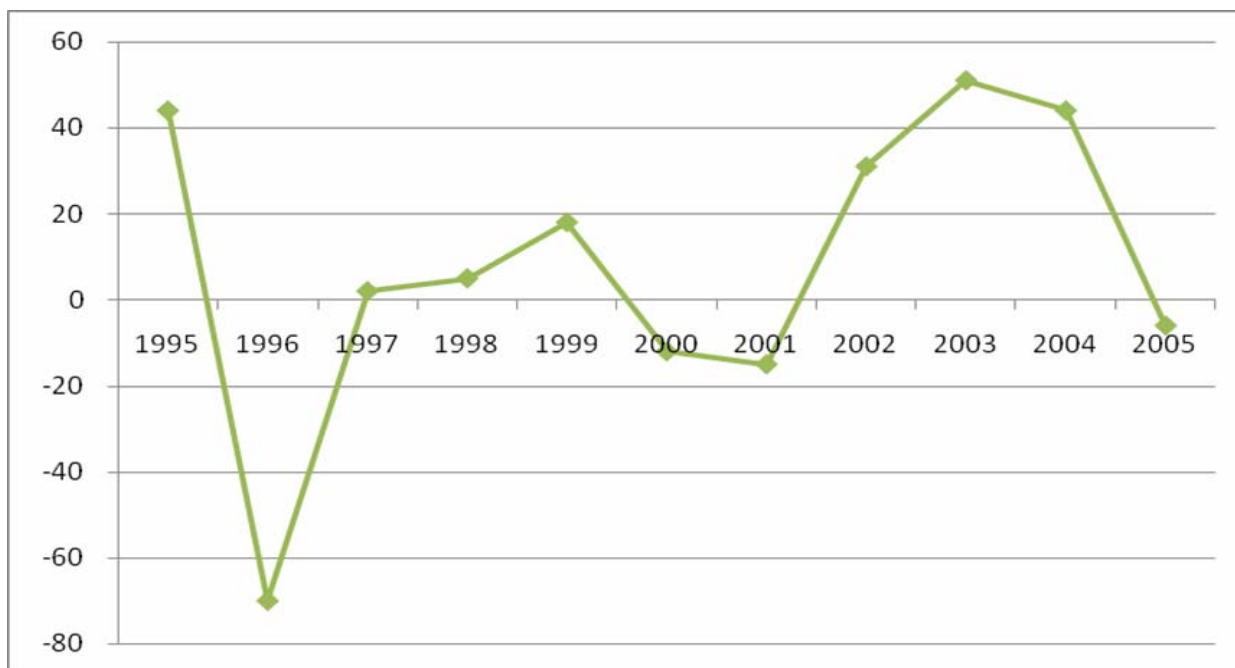
⁹ <http://www.partnerstvi-jmk.cz/>

2.2.2 MECHANICKÁ MĚNA OBYVATELSTVA (MIGRACE/ STĚHOVÁNÍ)

Rozdíl počtu přistěhovalých a vystěhovalých obyvatel na určitém území je nazýván **mechanickou měnou obyvatelstva**. Migrační přírůstek/ úbytek je v dlouhodobém časovém horizontu stěží předpověditelný trend, jeho ilustrací je **saldo migrace**. Jedná se o odečet vystěhovalých obyvatel od obyvatel přistěhovalých za dané časové období (nejčastěji jeden kalendářní rok).

Graf č. 3

SALDO MIGRACE V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (1995 – 2005)

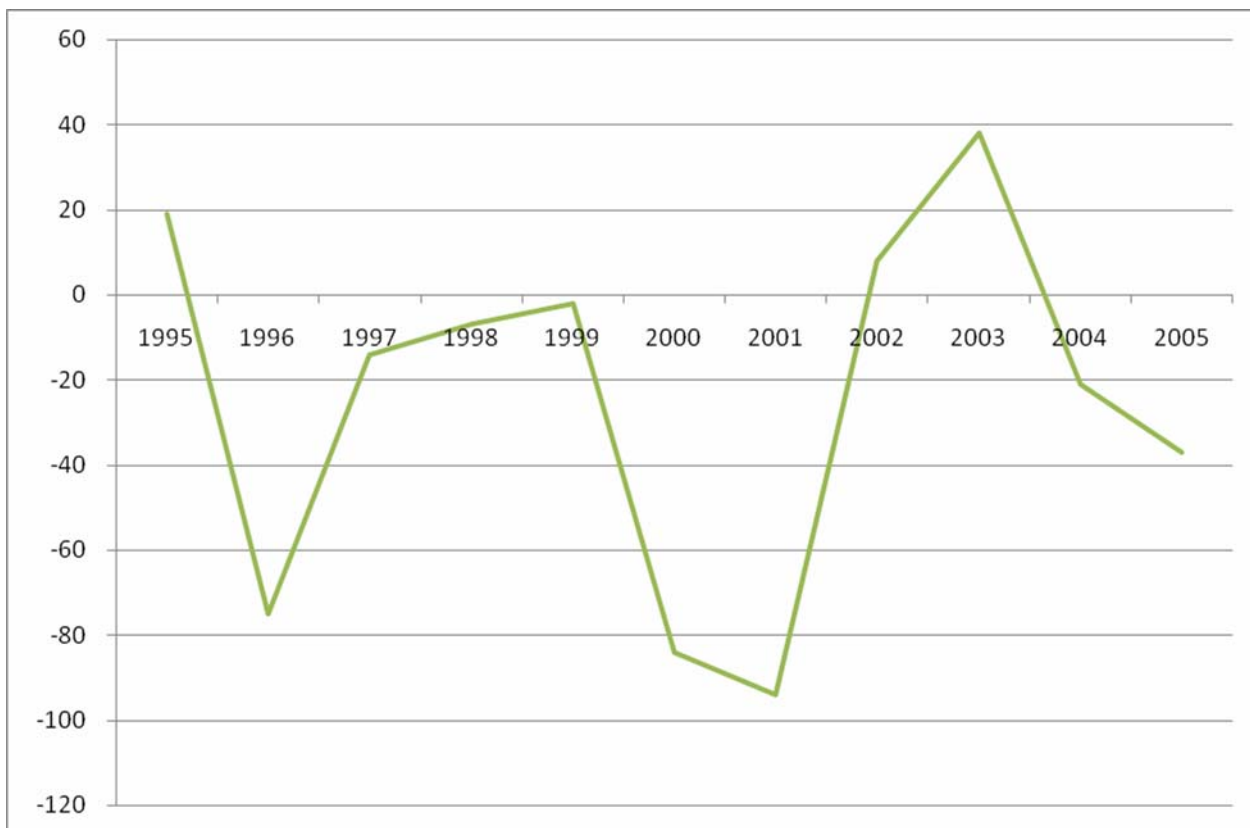
Počet přistěhovalých či vystěhovalých lidí v SO Moravského Krumlova je proměnlivý vzhledem k hranicím úbytku a přírůstku mechanickou měnou v celé spádové oblasti. O výši hodnot salda migrace během 10 let, které zobrazuje Graf č. 3, můžeme hovořit jako o nepříliš výrazné proměnlivosti tohoto ukazatele. Saldo migrace nabývá neustále odlišných, ale zároveň nijak výrazných hodnot vzhledem k velikosti oblasti (za tzv. extrémy lze označit hodnoty z roku 1996 – jednalo se o úbytek 71 obyvatel vystěhováním, naopak v roce 2003 o přírůstek přistěhováním ve výši 51 obyvatel).

2.2.3 CELKOVÝ PŘÍRŮSTEK OBYVATEL

Výsledkem součtu *přirozeného a mechanického přírůstku/ úbytku* je *celkový přírůstek obyvatel* v SO Moravského Krumlova.

Graf č. 4

CELKOVÝ PŘÍRŮSTEK/ ÚBYTEK OBYVATEL V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA

Vzhledem k tomu, že hodnoty *přirozeného přírůstku, respektive úbytku* nabývaly během 10 let vyloženě záporných hodnot, kladné hodnoty, tedy celkový přírůstek obyvatel za určité roky (1995, 2002-2003), jsou důsledkem vyššího počtu přistěhovalých obyvatel do spádové oblasti Moravského Krumlova na úkor vystěhovalých a zemřelých. V celé spádové oblasti nedochází k přirozené reprodukci, spíše naopak lze vysledovat pozvolný úbytek obyvatel zejména přirozenou měnou, což potvrzuje tezi o starousedlickém charakteru celé geografické oblasti.

Z dlouhodobého hlediska dochází k úbytku obyvatel v 80% z 33 obcí spádové oblasti. Výjimku tvoří samotný Moravský Krumlov, kde se z dlouhodobého hlediska výrazně zvýšil počet obyvatel, přirozenou, a zejména mechanickou měnou, což je způsobeno obecně atraktivitou měst, ve kterých je soustředěna infrastruktura, služby a potencionálně i možnosti zaměstnání.

Pro oblast sociálních služeb to znamená, že je třeba se zaměřit zejména na oblast seniorů, kde lze vzhledem ke stárnutí populace očekávat zvyšování poptávky (což je analyzováno v dalších kapitolách). Pro ostatní skupiny obyvatel využívajících sociální služby lze stěží předpokládat jakýkoli trend vývoje, zdravotně postižení jako jednotná skupina tvoří 3-4% podíl z celku populace (dalo by se hypoteticky říci, že v momentě, kdy se pokryje soudobá poptávka po sociálních službách v SO Moravského Krumlova, bude dlouhodobě oblast sociálních služeb saturována vzhledem k úbytku obyvatel, což je ovšem pouze hypotéza, která nezohledňuje nepředvídatelné jevy, jako je například příliv uprchlíků apod.).

2.3 STRUKTURA OBYVATELSTVA PODLE POHLAVÍ A VĚKU

Pohlaví a věk patří mezi dva základní biosociální znaky populace. Struktura demografická znamená podíl rozložení mužů a žen v dané populaci. Tato kapitola je zaměřena na popsání současného stavu, který reprezentují údaje z konce roku 2005. Projekce vývoje počtu obyvatel podle pohlaví a věku je náplní kapitoly následující.

Podíl seniorů během posledních deseti let v populaci obyvatel SO Moravského Krumlova je stále řádově 14%, o budoucím stárnutí populace vypovídá ovšem zmenšující se podíl dětské složky. Zatímco v roce činila 20% z celku, v roce 2005 je to 16%.

Graf č. 5

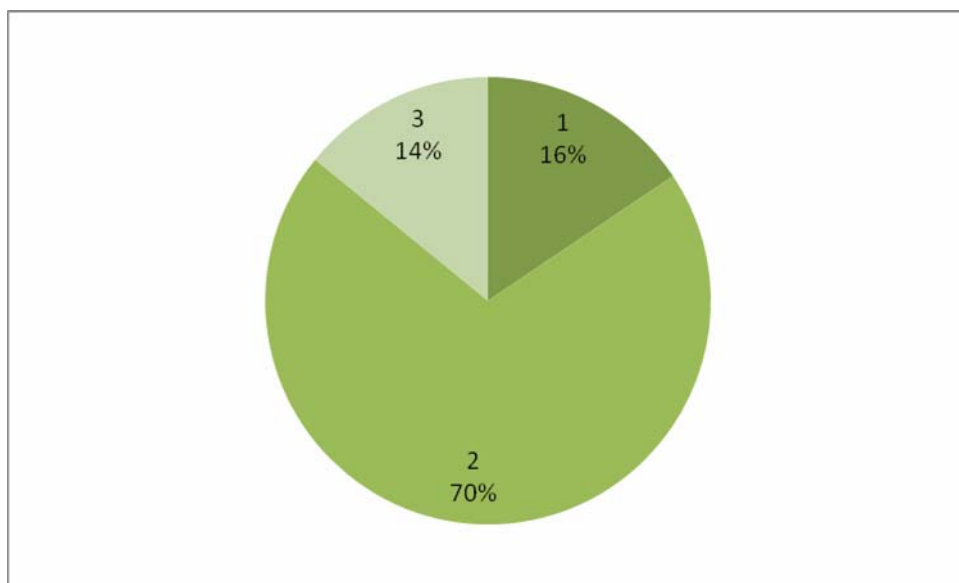
SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA

k 31. 12. 2005

1. Dětská složka (0 – 14 let)

2. Produktivní věk (15 -64 let)

3. Seniori (65 a více let)

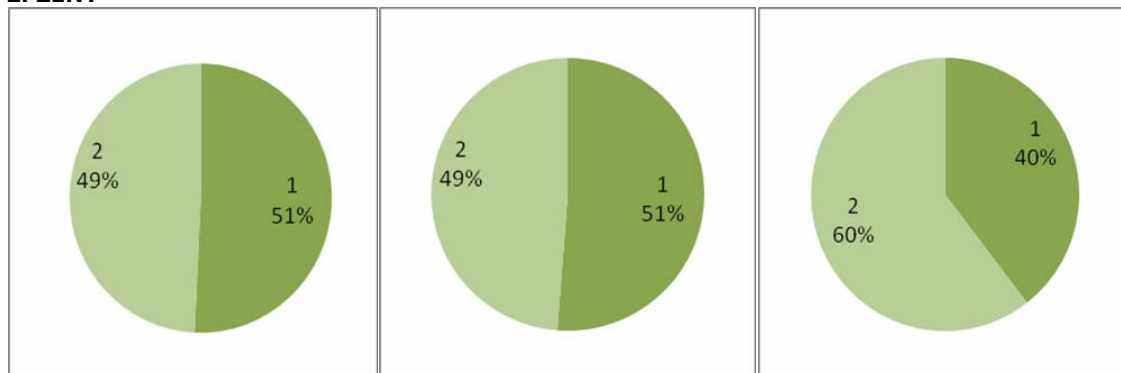
(0 – 14 let);

1. MUŽI

2. ŽENY

(15 – 64 let);

(65 a více let);

Rozdíl mezi věkovou strukturou mužů a žen vychází z biologické zákonitosti – na 100 dívek se rodí 105-106 chlapců. Ženy se dožívají vyššího věku než muži o 6-7 let, proto mají v každé populaci povětšinou i starší věkovou strukturu, s čímž souvisí hodnoty **indexu maskulinity**. Zastoupení mužů v populaci vyjádřené ukazatelem „index maskulinity“ (počet mužů na 100 žen). *V populaci obyvatel Jihomoravského kraje na 100 žen již dlouhodobě průměrně připadá asi 94 mužů. Avšak poměr zastoupení mužů a žen v populaci se mění v různých věkových skupinách. Dlouhodobě se ve všech populacích rodí více chlapců než děvčat. V populaci našeho kraje do 50 let věku převažují muži (průměrně 105 mužů na 100 žen), ve vyšších ročnících převahu přebírají ženy, které se průměrně dožívají vyššího věku než muži.*¹⁰

¹⁰ Srov. <http://www.zubrno.cz/studie/kap02.htm>

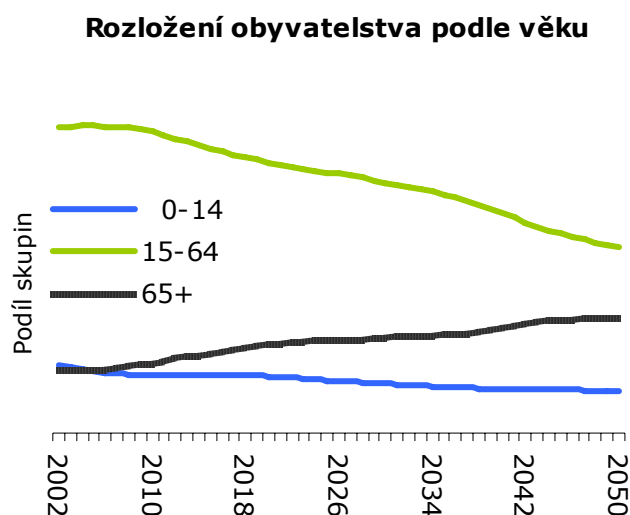
2.4 POPULAČNÍ PROGNÓZA VÝVOJE POČTU OBYVATEL

Český statistický úřad zpracovává odborné odhady vývoje počtu obyvatel. Tento odhad, nazývaný populační prognóza¹¹, má několik parametrů. Bývá vytvořen ve třech variantách, v nízké, střední a vysoké. Projekce je základně pro celou ČR, avšak ČSÚ poskytuje projekce i pro jednotlivé kraje. Tato kapitola vychází ze střední varianty projekce¹² Jihomoravského kraje do roku 2050. Vzhledem k orientační povaze těchto projekcí je lze aplikovat jak na samotné město Moravský Krumlov, tak i na celou SO, neboť nemáme důvod se domnívat, že na některém konkrétním místě půjde vývoj rozdílným směrem.

Podle všech variant projekcí bude docházet k celkovému úbytku obyvatelstva, který bude jen částečně kompenzován kladnou migrací. Pro současný stav obyvatelstva je charakteristický vyrovnávací se podíl dětí (0-14let) a osob ve vyšším věku (65+). Další vývoj bude ve znamení úbytku dětí do 15 let, ze současných 16% až na 12% v roce 2050. Ztenčení podle projekce čeká i ekonomicky aktivní, ze současných 71% až na 56% v roce 2050. Logickým důsledkem ubývání předproduktivních a produktivních je nárůst počtů osob nad 65 let, které podle projekce mohou v roce 2050 tvořit až jednu třetinu českého obyvatelstva. Stále se prodlužující délka života zvýznamní skupinu osob starších 85 let (až 5%). Zřejmý je fenomén stárnutí obyvatelstva, průměrný věk se k roku 2050 podle projekce zvýší až o deset let oproti dnešnímu stavu.

Graf č. 5

Závěry projekce ilustruje graf a věkové pyramidy. Graf znázorňuje budoucí změny ve třech věkových skupinách. Věkové pyramidy (stromy života) nabízejí pohled na strukturu obyvatelstva podle pohlaví, věku a počtu. Grafy názorně zachycují budoucí stárnutí populace a výrazný nárůst počtů seniorů. Zřetelný je tento úkaz především na narůstajícím nepoměru mezi horními a spodními polovinami grafu. Celkové zeštíhlování věkových pyramid v průběhu času představuje celkový úbytek obyvatelstva. Skutečnost, že se ženy dožívají vyššího věku než muži, značí jejich početnější zastoupení v nejvyšších věkových kategoriích.

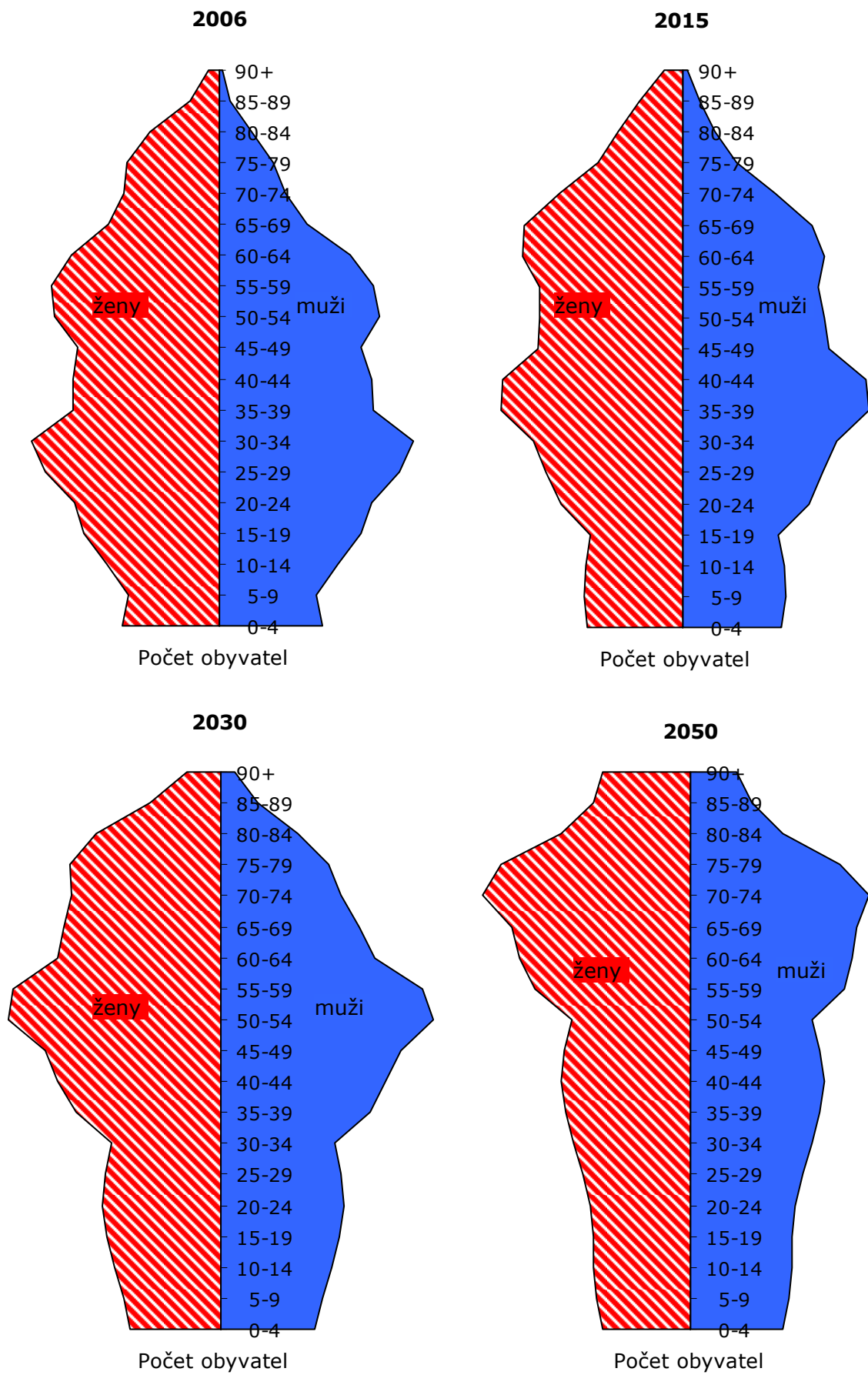

¹¹Výpočet byl proveden bez uvažování vlivu vnitřní i zahraniční migrace na populační vývoj v jednotlivých územních celcích. Důvodem byla skutečnost, že při odhadu migrace nelze vycházet z minulých trendů a její další vývoj závisí zejména na celkové hospodářské situaci (pracovní příležitosti, bytová výstavba) a celkové atraktivnosti regionů, je proto prakticky nepředvídatelný. Jedná se tedy o údaje prezentující hypotetický vývoj počtu a věkového složení obyvatelstva krajů a oblastí ovlivněné pouze přirozenou měnou, tzn. vývojem porodnosti a úmrtnosti. Při práci s výsledky projekce a jejich interpretaci je třeba počítat s tím, že předvídat lze základní směr budoucího populačního vývoje, ale již není možné předvídat jeho náhlé výkyvy. Nejpřesněji lze odhadovat očekávané změny v úrovni úmrtnosti, již obtížněji se prognózuje další trendy ve vývoji plodnosti, nejméně předvídatelný je však další vývoj migrace.

(viz [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf))

¹² [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001F6A2B/\\$File/4025rr01.xls](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001F6A2B/$File/4025rr01.xls)

Graf č. 6
Věkové pyramidy, projekce do roku 2050

Závěry populační prognózy SO Moravský Krumlov

Celkový počet obyvatel se bude mírně snižovat.

Úmrtnostní poměry se zlepší, poroste naděje dožití mužů i žen.

Obyvatelstvo Moravského Krumlova výrazně zestárne. Podíl osob ve věku nad 65 let by se mohl v roce 2050 přiblížit k jedné třetině, což by znamenalo zdvojnásobení současného podílu seniorů v populaci.

Nejrychleji bude přibývat osob v nejvyšším věku – počet obyvatel starších 85 let by se měl do roku 2050 zpětinasobit.

Výrazně přibude osob s nárokem na starobní důchod, posun věkové hranice pro odchod do důchodu tento vzestup jen dočasně ztlumí. První vlna výrazného nárůstu počtu těchto osob nastane již kolem roku 2007 přechodem silných poválečných ročníků do tohoto věku.

Obecně se jedná především o postihnutí nového fenoménu, početné skupiny seniorů. Pokud budeme uvažovat v rámci sociálních služeb, lze předpokládat konstantní zvyšování jejich potřeby pro seniory, také z důvodu zvyšující se informovanosti. Mimo klasické služby, typu domovy pro seniory a pečovatelská služba, je třeba brát v úvahu i to, že právě senioři tvoří nezanedbatelnou část lidí s tělesným a smyslovým postižením. Lze tedy očekávat zvyšování klientů průvodcovských a předčitatelských služeb, sociálně aktivizačních služeb a dalších.

2.5 STRUKTURA OBYVATEL PODLE RODINNÉHO STAVU

Rodinný stav obyvatelstva ČR tradičně zkoumá centrální Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), data pro tuto podkapitulu jsme čerpali ze SLDB 2001 a archivu ČSÚ. Povaha dat nám bohužel nedovolila zaměřit se ve všech případech na samotnou SO ORP Moravský Krumlov.

Sídelní struktura (velikost a rozptýlení obcí/ sídel) SO je velice podobná jako v celém okrese Znojmo, použili jsme tudíž jako vypovídající o SO data za celý okres Znojmo. Mimo ORP Moravský Krumlov je v tabulce ještě pro srovnání zahrnuta celá ČR.

Tabulka č. 4

Obyvatelstvo podle pohlaví a rodinného stavu									
Celá ČR			Okres Znojmo			Město Moravský			
		%			%			%	
Obyvatelstvo celkem		100	Obyvatelstvo celkem		100	Obyvatelstvo celkem		100	
z toho ženy		51,3	z toho ženy		50,9	z toho ženy		51,4	
								0,0	
Muži	svobodní	20,6	Muži	svobodní	21,7	Muži	svobodní	20,2	
	ženatí	23,2		ženatí	23,4		ženatí	24,7	
	rozvedení	3,4		rozvedení	2,7		rozvedení	2,5	
	ovdovělí	1,2		ovdovělí	1,2		ovdovělí	1,2	
Ženy	svobodné	16,9	Ženy	svobodné	17,5	Ženy	svobodné	18,0	
	vdané	23,2		vdané	23,5		vdané	24,9	
	rozvedené	4,5		rozvedené	3,2		rozvedené	3,0	
	ovdovělé	6,5		ovdovělé	6,6		ovdovělé	5,4	
Obě pohlaví	svobodní	37,5	Obě pohlaví	svobodní	39,2	Obě pohlaví	svobodní	38,2	
	v manželství	46,4		v manželství	46,9		v manželství	49,6	
	rozvedení	7,9		rozvedení	5,9		rozvedení	5,5	
	ovdovělí	7,7		ovdovělí	7,7		ovdovělí	6,6	

Pramen dat: SLDB 2001; ČSÚ; <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/index>

Struktura obyvatelstva podle rodinného stavu v okrese Znojmo zhruba odpovídá průměru celé ČR, avšak můžeme najít jisté odchylky. V roce 2001 bylo v okrese průměrně více svobodných než v celé ČR, avšak nijak výrazně. Většího rozdílu potom dosahoval nízký počet rozvedených, který byl v roce 2001 o 25% nižší než průměr celé ČR. Toto může být dáno dvěma faktory. Prvním z nich je relativně vysoká míra náboženského přesvědčení, okres Znojmo má přes jednu třetinu křesťanských věřících. Druhým faktorem je výrazně venkovská povaha okresu, je zde jen minimum měst a vysoký počet malých venkovských sídel. Venkovské prostředí se oproti městskému vyznačuje významnější rolí rodiny a úcty k ní, což může zapříčinit i nižší míru rozvodovosti.

Český statistický úřad poskytuje desetiletou datovou řadu zachycující sňatečnost a rozvodovost na území správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP).¹³

Tabulka č. 5

Sňatky a rozvody v SO ORP v letech 1995 až 2005. SO ORP Moravský Krumlov.											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Sňatky celkem	131	140	119	116	102	103	106	95	89	99	103
Počet sňatků na 1000 obyvatel	5,8	6,2	5,3	5,2	4,5	4,6	4,7	4,3	4,0	4,4	4,6
Rozvody celkem	41	28	27	48	42	39	35	44	62	50	53
Počet rozvodů na 1000 obyvatel	1,8	1,2	1,2	2,1	1,9	1,7	1,6	2,0	2,8	2,2	2,4
v tom podle											
délky trvání manželství											
0 - 1 rok	1	-	-	1	2	1	-	2	1	.	3
2 - 4 roky	10	6	6	7	8	10	6	6	6	.	5
5 - 9 let	11	9	8	17	12	10	9	9	14	.	14
10 až 14 let	10	6	7	8	7	8	13	12	19	.	9
15 a více let	9	7	6	15	13	10	7	15	22	.	22
Počet rozvodů s nezletilými dětmi	31	21	20	36	33	26	28	29	49	.	39
Počet rozvodů na 100 sňatků	31,3	20,0	22,7	41,4	41,2	37,9	33,0	46,3	69,7	.	51,5

Tabulka poskytuje přehled za obce SO ORP Moravský Krumlov. Během posledních 10 let postupně klesal počet sňatků, ustálil se na úrovni kolem jednoho sta ročně (4,5 sňatku na 1000 obyvatel). Počet rozvodů stále kolísá, v první části sledovaného období se pohyboval vesměs pod úrovní dva rozvody na tisíc obyvatel. Koncem sledovaného období však tuto hranici pravidelně přesahoval, poměr sňatků a rozvodů byl 2 ku 1.

K nejvyšším počtům rozvodů dochází po 15 a více letech manželství, podstatnou roli zde pravděpodobně hraje dospělost dětí a tím i ztráta zodpovědnosti za jejich výchovu a zabezpečení. Důležité je rovněž povšimnout si v posledních letech sledovaného období narůstajícího počtu rozvodů v manželstvích s ještě nezletilými dětmi (tyto neúplné rodiny jsou potencionálními příjemci sociálních služeb).

¹³http://vdb.czso.cz/vdbtab/tabnahled.jsp?cislotab=DRORP+03&stranka=0&kapitola_id=375&potvrde=Dokon%C4%8Dit+%C3%BApravy&pro_979312=6212#pozn1

2.6 STRUKTURA DOMÁCNOSTÍ

Při analýze struktury domácností jsme vycházeli ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (dále jen SLDB 2001), které poskytuje nejvhodnější data. Vzhledem k 6 ročnímu stáří dat je možné, že se aktuální stav bude lišit. SLDB poskytuje možnost zaměřit se na samotnou SO Moravského Krumlova a rozlišovat jednotlivé obce.

Bytovou domácností se rozumí souhrn osob trvale bydlících v jednom bytě (třeba i několik rodin dohromady). Členy **cenzové domácnosti** pojí nejen společné bydlení a hospodaření, ale zpravidla i příbuzenské vztahy - předpokládáme, že chtějí žít společně. Cenzové domácnosti jsou tedy nejmenšími základními jednotkami osob bydlících v jednom bytě.

Počet domácností neustále roste. Jeho vývoj od roku 1970, jak jej zachytilo sčítání lidu, podává tabulka č. 6.

Tabulka č. 6

Vývoj počtu domácností ve SO ORP Moravský Krumlov				
	1970	1980	1991	2001
Bytové domácnosti	6101	6852	7113	7440
Cenzové domácnosti	7091	7563	7870	8293

Pramen dat: ČSÚ; http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/o/13-6229-03-2001-3_domacnosti; vlastní přepočty.

Do budoucna můžeme očekávat další nárůst cenzových domácností, i přes nastupující úbytek obyvatel. Je to dáno zvyšujícím se počtem domácností jednotlivců a snižováním průměrného počtu členů domácnosti.

Popis struktury domácností

Tabulka č. 7

Základní údaje o domácnostech							
	Struktura domácností v %				Průměrný počet členů domácnosti		Celkem rok 2001
	1970	1980	1991	2001	1991	2001	
Bytové domácnosti celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	3,04	2,92	7440
v tom:							
1 cenzová domácnost	88,4	90,1	89,9	89,5	2,83	2,69	6656
2 a více cenzových domácností	11,6	9,9	10,1	10,5	4,93	4,93	232
Cenzové domácnosti celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	2,74	2,62	8 293
v tom:							
úplné rodiny	75,8	71,0	67,2	61,7	3,37	3,28	5499
bez závislých dětí	37,6	29,2	28,6	30,8	2,38	2,54	
se závislými dětmi	38,2	41,8	38,6	30,9	4,10	4,02	
neúplné rodiny	8,8	8,2	9,6	12,5	2,52	2,53	856
bez závislých dětí	5,3	3,7	4,7	5,7	2,22	2,32	
se závislými dětmi	3,6	4,6	5,0	6,8	2,81	2,71	
vícečlenné nerodinné domácnosti	1,1	1,3	0,4	1,7	2,09	2,15	91
domácnosti jednotlivců	14,3	19,5	22,8	24,1	1,00	1,00	1847
z toho bydlící samostatně	.	.	17,5	18,7	1,00	1,00	

Struktura bytových domácností se v čase příliš nemění, pouze klesl průměrný počet členů domácnosti u bytových domácností tvořených jednou cenzovou domácností.

Struktura cenzových domácností se vyznačuje několika trendy. Stále převládají úplné rodiny (62%), avšak jejich počet klesá. Největší úbytek zaznamenali úplné rodiny se závislými dětmi. Naopak narůstá podíl rodin neúplných, v roce 2001 až na jednu osminu všech cenzových domácností. Postupně pak nabývají podílu neúplné rodiny se závislými dětmi, což lze spojovat se zvyšující se rozvodovostí. Vícečlenné nerodinné domácnosti jsou okrajovou záležitostí. Klasicky potom probíhá růst počtu domácností jednotlivců, v roce 2001 až k jedné čtvrtině všech cenzových domácností.

2.7 STRUKTURA OBYVATEL PODLE VZDĚLÁNÍ

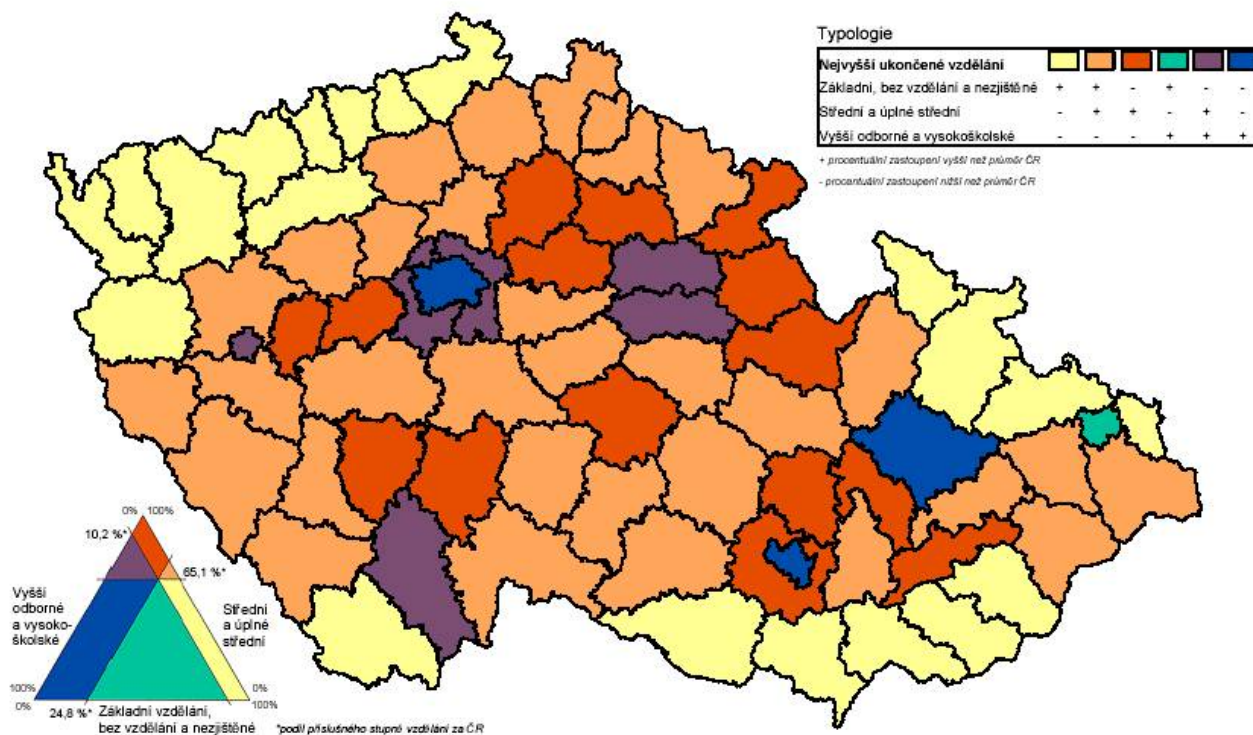
S rozložením vzdělání v obcích SO nás seznamuje Graf č. X. Při zkoumání vzdělání vycházíme ze *Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (SLDB 2001)*, jež poskytuje data¹⁴, která byla transformována pro SO ORP Moravský Krumlov.

Níže umístěná tabulka podává popis vzdělanostní struktury za každou obec ze spádové oblasti. Zobrazen je vždy podíl, který daný typ vzdělání zaujímá v rámci celku obyvatel v dané obci – úrovně vzdělání jsou řazeny postupně od základního (nedokončeného) až po vysokoškolské vzdělání. Pro srovnání je jako poslední uveden průměr celé ČR.

Celkově převažuje nižší úroveň vzdělání v SO Moravského Krumlova, což odpovídá i situaci celého znojemského okresu, který má stejně jako zbytek jižní Moravy oproti průměru ČR jistý vzdělanostní deficit.

Graf č. 7

Typologie okresů ČR dle nejvyššího ukončeného vzdělání obyvatel ve věku 15 a více let - SLDB 2001

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/typologie_okresu_cr_dle_nejvyssiho_ukonceneho_vzdelani_obyvatele_ve_veku_15_a_vice_let_sldb_2001/\\$File/mapa304.jpg](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/typologie_okresu_cr_dle_nejvyssiho_ukonceneho_vzdelani_obyvatele_ve_veku_15_a_vice_let_sldb_2001/$File/mapa304.jpg)

Převážně dominuje *základní vzdělání a vyučení/ střední odborné vzdělání*, tato kategorie vzdělání v porovnání s průměrem ČR dosahuje nadprůměrných hodnot. (Například v obci Našiměřice je podíl osob se *základním/ neukončeným vzděláním a osob vyučených/ se středním odborným vzděláním* dohromady téměř 90%). Takzvaným centrem vzdělanosti ve spádové oblasti je tradičně nejlidnatější město, tedy Moravský Krumlov (odpovídá celostátnímu průměru).

Prostřednictvím úbytku osob z kategorie se základním/ nedokončeným vzděláním a s nárůstem počtu ve zbylých kategoriích dochází k obecnému zvýšení vzdělanosti v této spádové oblasti.¹⁵ Pro oblast sociálních služeb budou podobné informace tzv. významné až v momentě, kdy bude

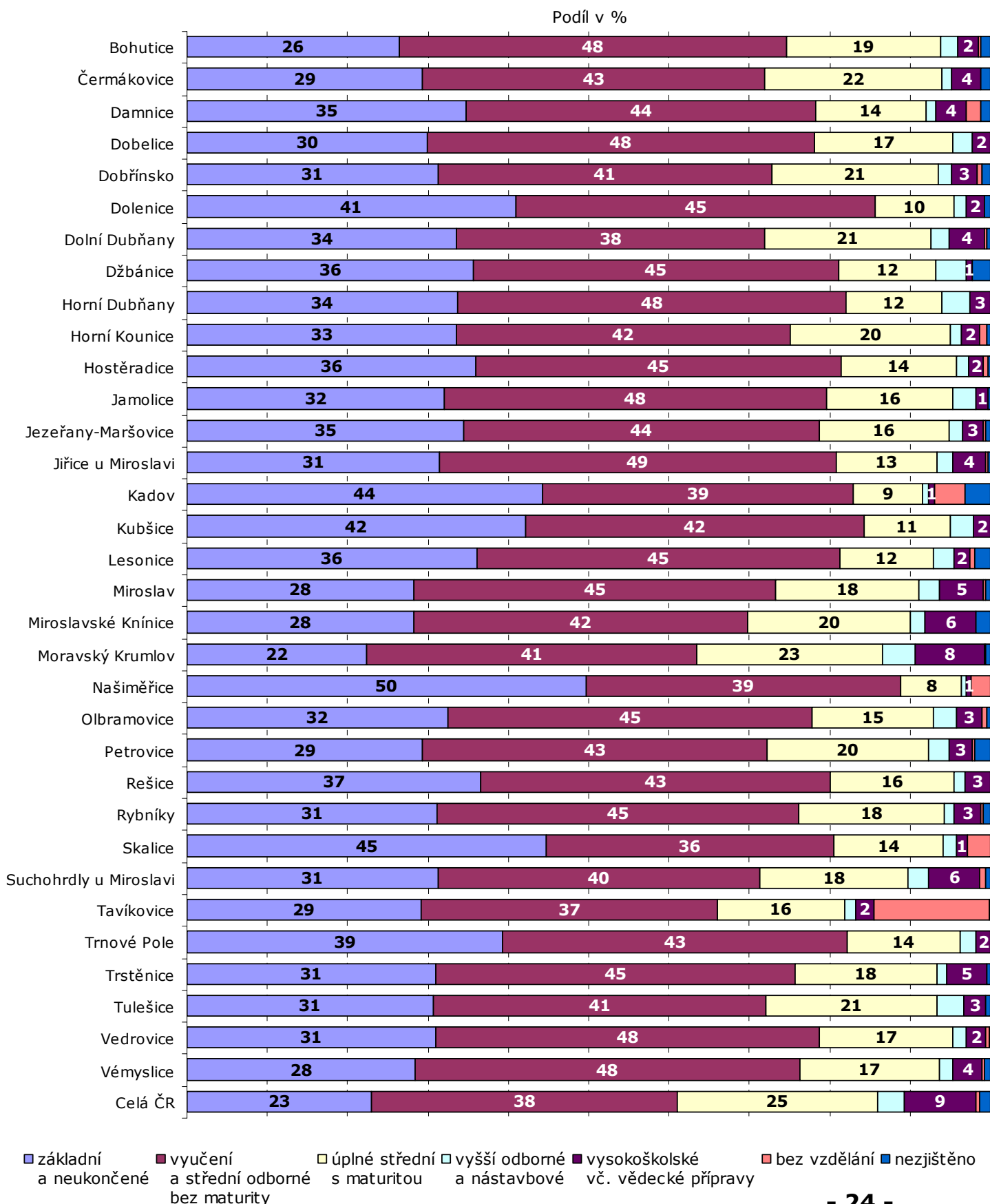
¹⁴ [http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/F200300B8F/\\$File/627b05.xls](http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/F200300B8F/$File/627b05.xls)

¹⁵ srov. [http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/C10049AD96/\\$File/6212.pdf](http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/C10049AD96/$File/6212.pdf)

postižena například přímá závislost mezi počtem sociálně vyloučených obyvatel a jejich vzděláním, což se zatím přímo neděje.

Graf č. 8

Vzdělanost obcí SO ORP Moravský Krumlov

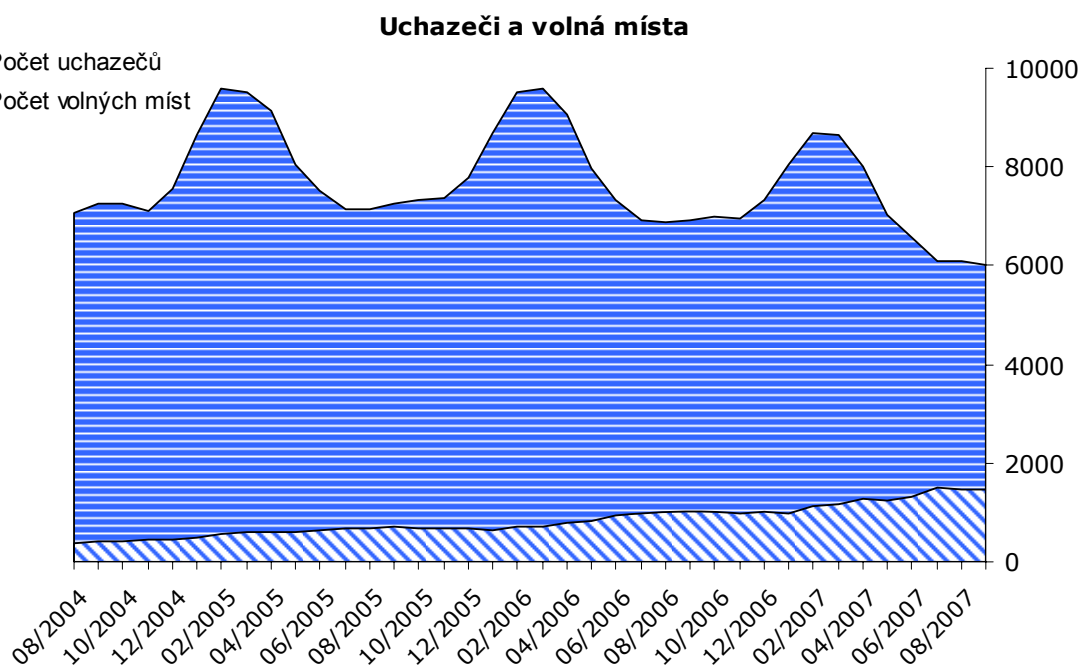

2.8 NEZAMĚSTNANOST

Pro mnoho lidí je práce důležitou a pevnou částí jejich života a její ztráta může znamenat finanční strádání a stejně tak i duševní frustraci. Práce je rovněž významným nástrojem sociální inkluze a pomáhá začleňovat jedince do společnosti. Data o nezaměstnanosti shromažďují úřady práce, jejichž působnost je vymezena okresy, okresním městem byl dříve i Moravský Krumlov – i přesto, že i nyní je Úřad práce i v Moravském Krumlově, spadá pod okres Znojmo. Informace se tudíž týkají celého okresu Znojmo. Čísla se vztahují vždy k pololetí, tedy k 30. červnu každého roku.

Okres Znojmo je typický vysokou nezaměstnaností, avšak celkově můžeme označit situaci na trhu práce za stále se zlepšující. Pomalu klesající počet registrovaných uchazečů o práci a navyšující se počet volných míst vykresluje Graf č. 9.

Graf č. 9

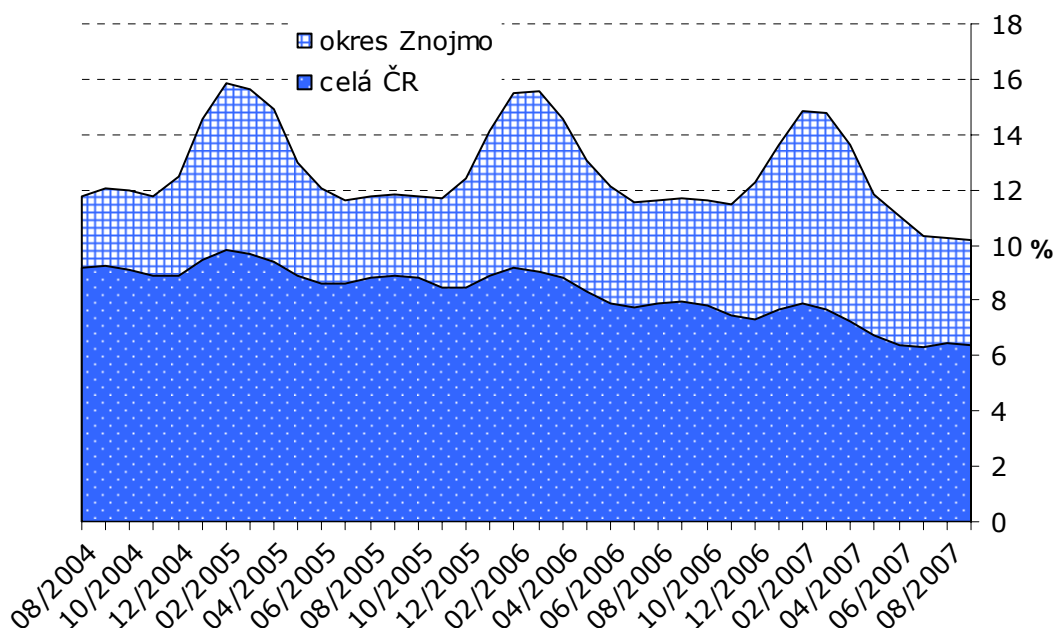

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Celková míra nezaměstnanosti se v okrese Znojmo dlouhodobě pohybuje vysoko nad úrovní celostátního průměru. Srovnání nezaměstnanosti v okrese Znojmo a na celostátní úrovni ukazuje následující Graf č. 10. Trend zaměstnanosti na Znojemsku kopíruje celkově zlepšující se poměry na úrovni celé ČR. Nezaměstnanost na Znojemsku je výrazně ovlivněna sezónními pracemi, což je dáno zemědělskou povahou regionu. Přes zimu nastává vždy výrazný nárůst počtu nezaměstnaných lidí.

Graf č. 10

Nezaměstnanost v okrese Znojmo a v celé ČR

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

VĚKOVÁ STRUKTURA UCHAZEČŮ O PRÁCI

Tabulka č. 7

	Nezaměstnanost podle věku											průměrný věk
	celkem	do 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	nad 60	
2002	6157	334	1027	832	658	620	579	821	918	351	17	37,2
2003	7100	328	1166	902	749	693	664	934	1014	608	42	38,1
2004	6980	320	1080	918	795	673	649	904	1028	566	47	38,1
2005	7144	274	990	891	825	705	722	877	1074	735	50	39,0
2006	6936	241	940	815	881	683	722	798	1077	707	71	39,3
2007	6074	225	702	644	757	523	637	653	1040	786	106	40,5

Pramen dat: MPSV, <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Průměrný věk osob vedených na Úřadech práce se stále zvyšuje, během posledních šesti let stoupl o tři roky na úroveň 40 let. Stárnutí nezaměstnaných dokládá i změna počtů v jednotlivých pětiletých skupinách. Počet nezaměstnaných nejvíce klesl mezi uchazeči o práci do třiceti let, naopak přibýlo lidí bez práce nad 50 let. Jako nejkritičtější lze označit lidi nezaměstnané a ohrožené nezaměstnaností ve věku nad 55 let.

STRUKTURA NEZAMĚSTNANÝCH PODLE VZDĚLÁNÍ

Tabulka č. 8

	základní a neúplné	vyučení a střední odborné bez maturity	úplné střední s maturitou	vyšší odborné	vysokoškolské
k 30.6. 2002	2009	2872	1097	32	147
k 30.6. 2003	2278	3417	1241	31	133
k 30.6. 2004	2103	3426	1282	25	144
k 30.6. 2005	2068	3543	1350	25	158
k 30.6. 2006	2037	3402	1310	27	160
k 30.6. 2007	1823	2887	1219	19	126

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Nejpočetnější skupinu nezaměstnaných tvoří lidé vyučení a se středním odborným vzděláním bez maturity, na druhou stranu právě tato skupina zaznamenala za poslední rok nejvyšší pokles v nezaměstnanosti. Dále klesá počet nezaměstnaných s nejnižším nebo žádným vzděláním. Tento úbytek lidí se základním a s neúplným vzděláním z řad nezaměstnaných mohl však být způsoben i jejich odchodem do důchodu a celkovým snížením počtu lidí se základním a neúplným vzděláním.

Data z ÚP Znojmo potvrdila obecný problém zaměstnanosti osob starších 50 let.

Mezi nejvíce ohrožené osoby na trhu práce patří **matky s dětmi**, které se setkávají s častou diskriminací a těžkostmi. Matky s dětmi spadají do kategorie *osoby pečující o dítě do 15 let*, ÚP Znojmo vykázal tyto počty v této skupině: 943 osob v roce 2005, 816 osob v roce 2006 a 784 osob v roce 2007¹⁶.

Dílčím problémem zaměstnanosti je otázka zdravotně postižených. **Osoby se zdravotním postižením** tvoří významnou část nezaměstnaných, v červenci roku 2007 to bylo v okrese Znojmo 966 osob z celkového počtu 6074 nezaměstnaných v evidenci úřadu práce Znojmo.

¹⁶ Jedná se vždy o údaj k 30.6. toho roku.

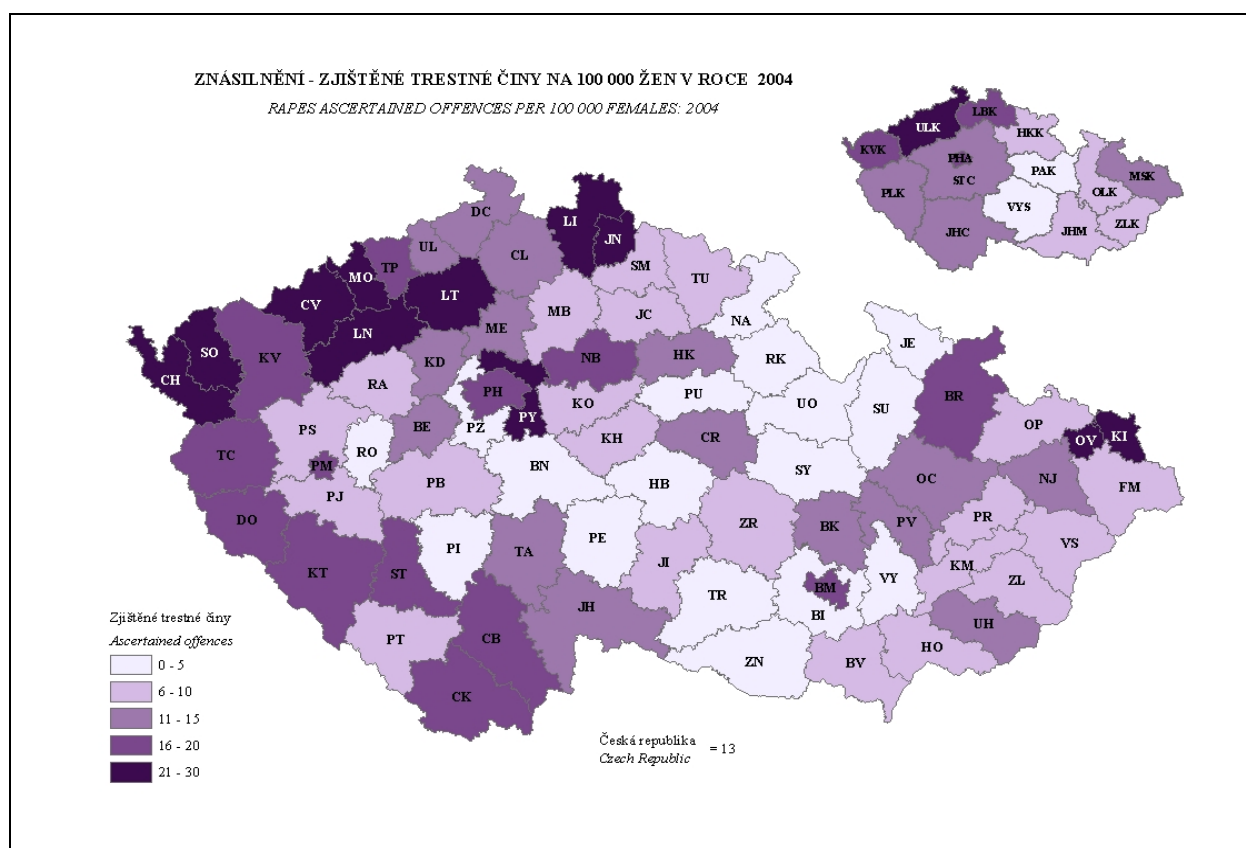
2.9 KRIMINALITA

Údaje o kriminalitě pro spádovou oblast města Moravský Krumlov vychází z krajských a okresních statistik, v rámci kterých je tato oblast nejdůsledněji vyhodnocována. Zdrojem jsou data ČSÚ a Ministerstva vnitra ČR. Z hlediska celku Jihomoravského kraje lze konstatovat, že počet zjištěných trestných činů klesá a za druhé, že nejvyšší intenzita trestných činů je v Brně. V přepočtu trestných činů na 1 000 obyvatel je Jihomoravský kraj na 6. místě v rámci ČR. Okres Znojmo, kam spadá i celá spádová oblast Moravského Krumlova jako jediný nezaznamenal v rozmezí let 2000 až 2004 pokles kriminality (za rok 2004 se jedná asi o 20 trestných činů na 1000 obyvatel, oproti roku 2000, kdy byla tato hodnota na úrovni 18-19 trestných činů na 1000 obyvatel).

Mezi nejčastější spáchané trestné činy v Jihomoravském kraji patří krádeže vloupání do bytů, chat, rodinných domů a ostatních objektů, krádeže motorových dvoustopých vozidel a krádeže věcí z automobilů a z hospodářské kriminality jde nejčastěji o zneužití informací ve veřejném styku, o podvody a krácení daní (daňové podvody). V roce 2004 bylo v Jihomoravském kraji zjištěno celkem 15 vražd, tj. téměř 7 % z celkového počtu vražd v České republice. Počet vražd má v kraji klesající tendenci (ve srovnání s rokem 2000 poklesl o 9).¹⁷

V okresním srovnání došlo u zjištěných trestných činů ve sledovaném období let 2000 až 2004 ve všech okresech k poklesu s výjimkou okresu Znojmo, kde se počet trestných činů zvýšil o 3,1 % (o 68 případů). V obecné kriminalitě za čtyřleté období došlo k navýšení počtu případů v okrese Znojmo (o téměř 11 %).

V roce 2005 bylo v celém okrese Znojmo zjištěno 2 260 trestných činů (z toho 357 připadalo hospodářské kriminalitě a k obecné kriminalitě se řadilo 1663 trestných činů), přičemž objasněno bylo 1271 trestných činů.

¹⁷ [http://notes.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/ED0043AFF/\\$File/6207p047.pdf](http://notes.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/ED0043AFF/$File/6207p047.pdf)

Okres Znojmo se nevymyká z průměru ČR ani neobvyklými či patologickými trestnými činy, které představují například trestné činy na ženách, o těch vypovídá výše uvedený graf. Jak uvádí doktor Burianek v sociodemografické zprávě města Brna - *mezi dílčími údaji o kriminalitě, publikovanými ČSÚ, najdeme například meziokresní srovnání trestného činu znásilnění (rok 2004). Jak je patrné z následujícího grafu, velká města zaznamenávají vyšší hodnoty trestné činnosti, což není rozhodně případem města Znojmo nebo Moravského Krumlova.*

Statistiky trestné činnosti města Moravský Krumlov za rok 2005 (262 trestných činů/ objasněno 64,45%) a za rok 2006 (250 trestných činů/ objasněno 54,8%) vypovídají zejména o trestných přestupcích - vloupání a krádeže - největší podíl připadá na vloupání do motorových vozidel, krádež a vloupání do různých objektů, a za třetí krádež železa a barevných kovů.¹⁸

V případě, že by bylo třeba analyzovat konkrétní trestnou činnost, tak je třeba specifikovat druh této trestné činnosti. Případný dopad na oblast sociálních služeb by bylo třeba náležitě zkoumat z více zdrojů. Vzhledem k tomu, že se na základě statistik ve spádové oblasti Moravského Krumlova nevyskytuje výrazný podíl trestných činů souvisejících s omezováním svobody jedinců na tomto území, tak nelze přímo odvozovat vztah mezi kriminalitou a využíváním sociálních služeb. Sociální prevence a informovanost se jeví jako nejdůležitější v souvislosti s případy násilných trestných činů páchaných v rodinách. Trestná činnost jako sekundární „efekt“ závislostního chování je těžce postihnutelná dokud nedochází k přímému podezření, proto nelze předložit jasné vazby mezi trestnou činností a potřebností sociálních služeb.

¹⁸ http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/ftp/atl_regiony/znojmo/zprava06.pdf

3. PRACOVNÍ SKUPINY

V tomto oddílu textu je pozornost věnována deskripci pracovních skupin, které existují v rámci komunitního plánování města Moravský Krumlov, a potažmo i spádové oblasti. V Moravském Krumlově fungují dvě pracovní skupiny, ty jsou složeny z více uživatelských populací, pro které jsou vždy *potřebné* specifické sociální služby. Rozdělení je vhodné vzhledem k poměrně malému počtu obyvatel a k velikosti města i celé spádové oblasti, kde by nebylo smysluplné zakládat pro každou populaci tzv. *potřebných uživatelů* cíleně pracovní skupinu.

A) 3.1 Senioři; Osoby se zdravotním postižením;

B) 3.2 Rodina, děti a mládež; Osoby ohrožené závislostmi a sociální exkluzí; Nezaměstnaní;

Skupina I. **Senioři; Osoby se zdravotním postižením;** je složena ve vhodné kombinaci i vzhledem k tomu, že velké množství zdravotně postižených je právě v seniorském věku. Je nutné podotknout, že mezi zdravotně postižené řadíme *osoby fyzicky a smyslově postižené, osoby s mentálním a psychickým onemocněním*.

Skupina II. **Rodina, děti a mládež; Osoby ohrožené závislostmi a sociální exkluzí; Nezaměstnaní;** není přímo složena jen z osob, pro které jsou určeny sociální služby, což platí zejména o nezaměstnaných. Rodina, děti a mládež v krizi, osoby ohrožené závislostmi a sociální exkluzí patří k méně častým, ale akutním uživatelům sociálních služeb.

V popisu skupin je čerpáno z expertíz Fakulty sociálních studií Brno (zejména osob se zdravotním postižením), které byly v obecných rysech vypracovány pro jednotlivé pracovní skupiny. Ze statistického a demografického hlediska jsou zdrojem data ČSÚ a Úřadu práce Znojmo.

3.1 SENIOŘI; OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

3.1.1 SENIOŘI

Seniorskou populaci a její vývoj charakterizuje nejlépe **index ekonomického zatížení** a **index stáří**. Za seniory považujeme osoby starší 65 let. Ve skupině těchto obyvatel je obecně více žen, protože na základě přirozených dispozic se dožívají vyššího věku než muži. Aktivní senioři jsou ve věkové skupině od 65 do 79 let. (Senioři od 80 let jsou mnohem častěji dlouhodobě hospitalizovaní pro různá chronická onemocnění.)¹⁹

Index ekonomického zatížení

Z ekonomického hlediska se zvyšuje v posledních letech podíl nepracujících důchodců, přičemž se snižuje počet ekonomicky aktivních důchodců, což by se mělo změnit v následujících letech, protože populace tzv. aktivních důchodců bude svou početností tvořit významný podíl v populaci. Senioři tvoří během posledních 10 let ve spádové oblasti Moravského Krumlova zhruba 14% podíl z celkového počtu obyvatel v SO Moravského Krumlova. O ekonomické produktivitě populace vypovídá tzv. index ekonomického zatížení - údaje o počtu tzv. závislých lidí (tj. populace ve věku 0 – 14 let a 65 a více let) ve vztahu k počtu obyvatel v ekonomicky aktivním věku (15 až 64 let) - ve spádové oblasti Moravského Krumlova připadalo v roce 2005 **42,3** závislých na 100 obyvatel v ekonomicky aktivním věku, což se řadí k celorepublikovému průměru tohoto ukazatele (celorepubliková hodnota tohoto ukazatele v roce 2006 činila 40,4). Z tohoto hlediska se situace zlepšila oproti roku 1995, kdy na 100 obyvatel v ekonomicky aktivním věku spadalo 51,3 závislých obyvatel. Opětné navýšení

¹⁹ Srov. <http://www.zubrno.cz/studie/kap02.htm>

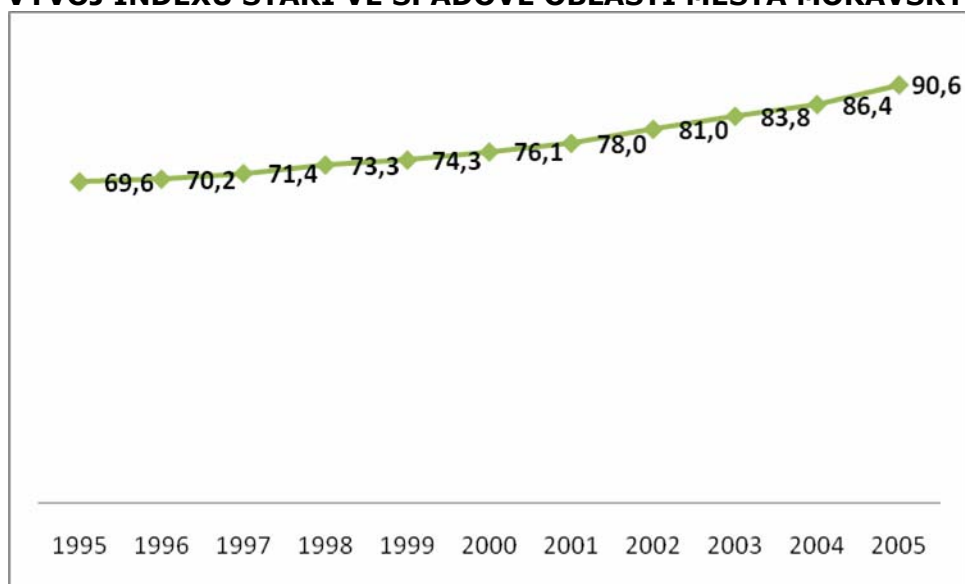
hodnot indexu ekonomického navýšení můžeme očekávat vzhledem k projekci vývoje obyvatel v následujících 25 letech.

Index stáří

Věkovou skladbu populace charakterizuje index stáří. **Vyjadřuje zastoupení mladé složky obyvatel v populaci. Index stáří udává počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0 až 14 let.** Index stáří obyvatel Jihomoravského kraje je charakteristický pro stárnoucí populaci, kdy skupina osob v poproduktivním věku je početnější než skupina dětí. Jihomoravský kraj se v mezikrajském srovnání se svou poměrně starou populací, s indexem stáří 97,9, řadí na 3. místo v ČR. Nejvyššího indexu stáří v Jihomoravském kraji dosahuje populace okresu Brno-město (120,2 v roce 2004, z toho ženy 151,5 a muži 90,1). Největší podíl mladé generace má okres Znojmo (index stáří celkem 83,4; ženy 107,1 a muži 61,1).²⁰

Graf č. 11

VÝVOJ INDEXU STÁŘÍ VE SPÁDOVÉ OBLASTI MĚSTA MORAVSKÝ KRUMLOV

Index stáří se kontinuálně navyšuje. Přestože stále dosahuje hodnot, které jsou pod celokrajským průměrem, je patrné plíživé stárnutí celé populace, což je jeden z nejpatrnějších demografických fenoménů, který plošně postihuje obyvatelstvo celé České republiky.

3.1.2. OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Osoby se zdravotním postižením tvoří významnou část nezaměstnaných, v červenci roku 2007 to bylo v okrese Znojmo 966 osob z celkového počtu 6074 nezaměstnaných v evidenci úřadu práce Znojmo.

Osoby s tělesným postižením²¹

Do skupiny osob s tělesným postižením náleží lidé na vozíku, lidé pohybující se pomocí berlí a chodítek, lidé špatně chodící, ale nepoužívající ortopedické pomůcky, dále děti s tělesným postižením a lidé s dočasným omezením pohyblivosti – např. v důsledku úrazu či jiné zdravotní indispozice. Spadá sem i kategorie seniorů (řešeno v jiné pracovní skupině). Některé osoby mají kombinované postižení – k tělesnému postižení se připojuje postižení mentální, smyslové či jiné. Mezi nejčastější zdravotní indikace, jejichž důsledkem je tělesné postižení, patří dětská

²⁰ Srov. <http://www.zubrno.cz/studie/kap02.htm>

²¹ Srov. text vychází z Návrhu komunitního plánu sociálních služeb města Brna do roku 2009 http://www.domovypotrebnych.cz/pracsakup/navrh_kp/otp.doc

mozková obrna, svalová dystrofie, roztroušená skleróza, rozštěp páteře, poúrazové stavy, periferní obrny atd.

Společným znakem cílové skupiny je různá míra omezení pohyblivosti horních a dolních končetin, problémy s koordinací pohybu, neschopnost či různou měrou omezená možnost chůze, sebeobsluhy, různou měrou omezená možnost zapojení do běžných denních aktivit, studia, práce atd.

Osoby se smyslovým postižením²²

Cílová skupina osob se smyslovým postižením se rozpadá do dvou značně odlišných podskupin: osoby se zrakovým postižením a osoby se sluchovým postižením, popřípadě osoby postižené oběma handicapy.

Zrakově postižené osoby

Podskupina osob se zrakovým postižením zahrnuje osoby s různým typem postižení (od střední a těžké slabozrakosti až po nevidomost včetně dalších typů zrakových vad) a rozdílnou dobou vzniku postižení. Oba tyto faktory určují potřeby jednotlivců a tím i obsah a formu nabízených služeb. Zrakové postižení postihuje osoby v každém věku, nicméně seriózní odhady předpokládají, že až 60 % všech těžce zrakově postižených občanů má seniorský věk. Je velmi obtížné vzhledem k diverzitě skupiny určit přesné počty osob se zrakovým postižením. Dle série šetření provedených o.s. Socioklub v letech 1996-1997 činil orientační výskyt osob se zrakovým postižením na deset tisíc obyvatel 57 osob, z toho 16 těžce zrakově postižených.

Sluchově postižené osoby

Jedná se opět o velmi nehomogenní skupinu osob s různým stupněm a druhem sluchového postižení. Rozlišujeme základní kategorie osob: neslyšící, nedoslýchaví, ohluchlí. I zde je nutné brát v úvahu zejména seniory s postupnou ztrátou sluchu. Každá z těchto kategorií vyžaduje odlišnou péči i přístup k jedincům se sluchovou vadou. Nejvýznamnějším důsledkem sluchového postižení je komunikační bariéra. Neslyšící a lidé s těžkou sluchovou vadou používají jiný komunikační systém, který lépe vyhovuje jejich potřebám; z toho pak vyplývají obtíže v dorozumívání s příslušníky většinové společnosti. Mnozí neslyšící se však za postižené nepovažují, cítí se být příslušníky jazykové a kulturní menšiny, která užívá svůj vlastní (znakový) jazyk.

Osoby s duševním onemocněním

Do skupiny „osoby s duševním onemocněním“ lze zařadit ty, jejichž potíže mohou být kódovány prostřednictvím diagnostických kritérií MKN 10 nebo DSM IV.

Koncepce oboru psychiatrie z r. 2003 mezi duševní nemoci zařazuje tyto diagnózy:

F.20-29 schizofrenie, schizofrenické poruchy, poruchy s bludy

F.30-39 afektivní poruchy(bipolární afektivní porucha, periodická depresivní porucha)

F.40-49 neurózy

F.50-59 behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory- např. poruchy příjmu potravy

F.60-69 poruchy osobnosti

F.80-89 poruchy psychického vývoje- specifické vývojové poruchy, pervazivní vývojové poruchy (autismus) atd.

F.90-98 poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a v adolescenci

Jde o skupinu, jež je vymezena prostřednictvím diagnostických kategorií vytvořených v kontextu zdravotnictví, jejich léčení tedy spadá částečně také do resortu zdravotnictví. Od 80. let je zastánci psychiatrické rehabilitace zdůrazňováno, že duševní nemoc se neprojevuje jen nějakým duševním (mentálním) defektem či symptomy, ale projevuje se také značnými

²² Srov. text vychází z Návrhu komunitního plánu sociálních služeb města Brna do roku 2009 http://www.domovypotrebnych.cz/pracsakup/navrh_kp/osp.doc

sociálními limity, nezpůsobilostmi pro určité činnosti, handicapem v různých oblastech. Dopady jejich potíží se ve velké míře ukazují v oblasti sociální a společenské: nezaměstnanost, bezdomovectví, sebevražednost, stigmatizace, společenské izolace, marginalizace. Potíže této skupiny nestačí řešit pouze na úrovni péče zdravotnické, nemocniční, ale je třeba zajistit pro ně další komplementární sociální služby.²³

Osoby s mentálním postižením

Osoby s mentálním postižením představují zhruba 3-4% populace obyvatel z celkového počtu obyvatel Jihomoravského kraje či v rámci celé České republiky. Statistiky dle diagnózy se z etických důvodů oficiálně nevedou, a tedy nejsou známy žádná data s uspokojivou výpovědní hodnotou. Výjimku tvoří například záznamy z registrů úřadů práce a odborné odhady. Současná situace pro osoby s mentálním postižením je příznivější v tom, že jsou více zapojovány do běhu společnosti a nejsou tolik odsouvány na okraj společnosti tak, jak tomu bylo za socialismu. Lze konstatovat, že počty obyvatel s mentálním postižením nejsou z dlouhodobého hlediska příliš proměnlivé, můžeme tedy uvažovat o poměrně stálé populaci jak ve spádové oblasti Moravského Krumlova, tak v celém Jihomoravském kraji.²⁴

²³ Mgr. Jiří Šupa: EXPERTÍZA PRO CÍLOVOU SKUPINU „OSOBY S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM“, s.3

²⁴ Srov. Sociodemografická analýza pro město Břeclav (zpracováno stejným týmem jako tento dokument)

3.2 RODINA, DĚTI, MLÁDEŽ; OSOBY OHROŽENÉ ZÁVISLOSTMI A SOCIÁLNÍ EXKLUZÍ; NEZAMĚSTNANÍ

3.2.1 RODINY S DĚTI

Rodiny s dětmi lze ze statistického pohledu nejlépe popsat pomocí dat ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (SLDB 2001). Informace o rodinách lze získat rozбором složení cenzových domácností. Ne vždy lze data vztahovat přímo ke zkoumané spádové oblasti, v některých případech jsme použili data pro okres Znojmo a účelným způsobem je interpretovali pro spádovou oblast.

SLDB rozlišuje jako podskupiny cenzových domácností rodiny neúplné a rodiny úplné.

Rodina úplná - jedná se o soužití manželské dvojice (nebo dvojice ve vztahu druh - družka, tzv. faktická manželství), a to buď s dětmi, nebo bez dětí.

Neúplnou rodinu tvoří jeden z rodičů s alespoň jedním dítětem.

Podrobněji potom rozlišujeme, kolik dětí v rodině je a zda jsou závislé či nezávislé.

Tabulka č. 9

SO ORP Moravský Krumlov²⁵

Cenzové domácnosti celkem	Úplné rodiny	Neúplné rodiny
8293	5499	856

Tabulka č. 10

Porovnání s krajem²⁶

	Cenzové domácnosti celkem	Úplné rodiny	Neúplné rodiny
JMK	8293	66%	10%
SO ORP MK	455546	57%	13%

Ve zkoumané spádové oblasti bylo v roce 2001 úplných rodin 5499 a 856 rodin neúplných. V porovnání s průměrem celého kraje je ve zkoumané spádové oblasti vyšší podíl neúplných rodin o 3%.

Bližší informace o úplných a neúplných rodinách nám podává tabulka zabývající se počtem závislých dětí v rodinách.

Tabulka č. 11

Podíl závislých dětí²⁷

	Celkem	Domácnosti s počtem závislých dětí				
		0	1	2	3	4 a více
úplné rodiny	100%	50%	20%	24%	5%	1%
neúplné rodiny	100%	46%	33%	17%	3%	1%

Nejčastější mezi úplnými rodinami jsou ty, které nemají závislé děti (50%). Čtvrtina z nich potom má dvě závislé děti, pětina jedno závislé dítě. Pouze dvacetina úplných rodin vychovává tři závislé děti. Čtyři a více závislých dětí se týká 1% úplných rodin.

Mezi neúplnými rodinami, tzn. rodič vychovávající jedno a více dětí, převládají ty, kdy rodič nevychovává žádné závislé dítě (46%). Každý třetí samostatný rodič potom vychovává jedno

²⁵ Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ;

http://vdb.czso.cz/vdbtab/tabnahledzdr.jsp?cislotab=OB047_OK.76&verze=1&zdr_cislotab=OB047_OK&kapitola_id=96&kontext=t&razeni=ta&uroven= ;

http://vdb.czso.cz/vdbtab/tabnahledzdr.jsp?cislotab=OB049_OK.76&verze=1&zdr_cislotab=OB049_OK&kapitola_id=96&kontext=t&razeni=ta&uroven=

²⁶ Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ; <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/tabx/CZ0620>

²⁷ Tyto data nejsou veřejně přístupné přímo za spádovou oblast ORP Moravský Krumlov, podíly tedy vycházejí z okresních údajů. Pramen dat pro přepočítání

[http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/F200300B6F/\\$File/627a25.xls](http://www.czso.cz/xb/edicniplan.nsf/t/F200300B6F/$File/627a25.xls)

závislé dítě. V 17% neúplných rodin jsou dvě závislé děti. Neúplná rodina s třemi závislými dětmi je ve 3% případů, 4 a více závislých dětí se týká méně než 1% neúplných rodin. Úřady práce zjišťují mezi uchazeči o práci, zda pečují o dítě do 15 let. Číslo potom vypovídá o počtu nezaměstnaných matek, neboť mezi muži se tato statistika nevede. Čísla vypovídají za celý okres Znojmo.

Tabulka č. 12

Osoby pečující o dítě do 15 let	
2005	943
2006	816
2007	784

Pramen dat: MPSV, <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt> .

Matky s dětmi se setkávají na trhu práce se skrytou diskriminací a ocitají se na dlouhé roky bez zaměstnání. Tyto osoby se potýkají s jistou sadou problémů, z nichž vyčnívá nad ostatní především snaha skloubit dohromady péči o dítě/děti a zaměstnání.

Ve spádové oblasti ORP Moravský Krumlov žije přes 800 neúplných rodin, třetina z nich je tvořena jedním rodičem starajícím se o jednoho závislého potomka. Necelá pětina z nich odpovídá jednomu rodiči, který se stará o dvě závislé děti. Ve spádové oblasti žije také velká skupina nezaměstnaných matek, jejich počet se bude pravděpodobně pohybovat kolem 150 osob.

3.2.2. OSOBY SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ A OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Tato kapitola vyžaduje zejména analýzu samotné problematiky – kdo je myšlen označením *sociálně vyloučená osoba*. Osoby ohrožené sociální exkluzí mohou pocházet z nejrozličnějších segmentů společnosti a mohou se potýkat s celým spektrem nestejných potíží. Současná legislativa definuje jako osoby ohrožené sociálním vyloučením a vymezuje je zejména jako (z.č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi - § 6 (písm. a/ – e/):

- *Osoby po propuštění z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody.*
- *Osoby po ukončení léčby chorobných závislostí, po propuštění ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti.*
- *Osoby po propuštění ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, resp. v 19 letech.*
- *Osoby, které nemají uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že jsou osobami bez příštřeší.*
- *Osoby, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.*

Tento výčet osob však není taxativní, neboť se jedná také přímo o osoby závislé (drogy, alkohol aj.), o osoby v průběhu výkonu trestu odnětí svobody nebo léčby, osoby podmíněně propuštěné z výkonu trestu aj. Společným znakem pro tyto osoby mohou být kumulované sociální problémy, jež se objevují zpravidla v těchto oblastech: chybějící či narušené rodinné vazby a okruh sociálně začleněných přátel, chybějící či narušené vazby na trh práce a chybějící či narušené bytové zázemí či problémy se závislostí.

3.2.3. NEZAMĚŠTNANÍ

Skupina nezaměstnaných osob je různorodá a má málo společných znaků. Nezaměstnané spojuje především to, že jsou bez práce. Nejprve je nutné uvést vymezení pojmů, abychom věděli, kdo je považován za nezaměstnaného a co to vůbec nezaměstnanost znamená.

Za nezaměstnaného je považována osoba schopná pracovat, která však nemůže najít placené zaměstnání. Obecně (metodika Mezinárodní organizace práce "ILO"²⁸) se za nezaměstnaného považuje osoba, která:

*je starší patnácti let,
aktivně hledá práci,
je připravena k nástupu do práce do 14 dnů.*

Existují různé druhy nezaměstnanosti, které se zásadně liší svými vlastnostmi a důsledky pro nezaměstnanou osobu.

Nezaměstnanost může být také rozlišována jako:

- systémová (strukturální) – nezaměstnaný skutečně nemůže sehnat práci ve svém oboru, souvisí s celou ekonomikou (např. nadbytek horníků po uzavření dolů v ostravsko-karvinském uhelném revíru)
- dobrovolná – osoba setrvává dobrovolně nezaměstnaná, nehledá práci (nezahrnuje se do statistik nezaměstnaných)
- sezónní – souvisí např. s ročním obdobím – třeba v zimě je na horách zaměstnáno více správců lyžařských vleků než v létě, v zimě je více nezaměstnaných stavařů
- frikční (dočasná) – člověk přeruší práci a chvíli, než si najde novou, je nezaměstnan
- cyklická - souvisí s průběhem hospodářského cyklu. V době, kdy se ekonomika nachází v hospodářské depresi, je zaměstnáno méně lidí než v době konjunktury.
- dlouhodobá - nezaměstnaný nemá práci déle než 1 rok. V takovém případě je velmi těžký návrat zpět do práce, proto se s těmito nezaměstnanými nepočítá ve státní politice zaměstnanosti.

Pokud budeme hledat spojení mezi nezaměstnaností a sociálními službami, zjistíme, že sociální služby nejsou primárně určeny pro nezaměstnané. Příjemci sociálních služeb jsou různé specifické skupiny, definované na základě postižení, společenské nezpůsobilosti atd., avšak skupina nezaměstnaných není považována za cílovou skupinu pro poskytování sociálních služeb. Nezaměstnanost se lze spíše zabývat jako dílčím problémem jednotlivých cílových skupin, obvykle se jedná o zdravotně postižené, matky s dětmi, osoby ohrožené sociálním vyloučením. U těchto skupin je nezaměstnanost výsledkem jejich celkové situace, průvodním jevem.

Pokud bychom uvedli výčet sociálních služeb podle zákona č.108 sb./2006, zjistili bychom, že žádná ze sociálních služeb podle zákona není určena na podporu zaměstnanosti.

V rámci této kapitoly uvedeme alespoň analýzu nezaměstnaných osob. Statistiky jsou vedeny Úřady práce v rámci okresní působnosti, uvedená data se tedy týkají celého okresu.

Zajímavé údaje lze získat srovnáním mužů a žen v jednotlivých kategoriích statistik nezaměstnanosti.

²⁸ www.ilo.org

Tabulka č. 13

Podíl nezaměstnaných žen v %		
	Celkem nezaměstnaných	Zdravotně postižení
2005	55,0	52,7
2006	54,8	50,8
2007	56,8	51,7

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Celkově je mezi nezaměstnanými více žen než mužů, ze sta nezaměstnaných osob je 57 žen a 43 mužů. Mezi zdravotně postiženými je podíl vyrovnaný.

Rozložení podle pohlaví

Tabulka č. 14

Podíl nezaměstnaných žen ve věkových kategoriích v %										
	do 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	nad 60
2005	46,4	46,3	55,9	65,1	65,2	60,8	61,2	60,7	29,3	18,0
2006	46,5	43,7	54,0	68,9	65,3	59,3	58,8	61,6	30,3	14,1
2007	47,6	50,4	54,8	66,7	66,3	65,3	61,4	63,9	37,2	7,5

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Nejméně nezaměstnaných žen je v nejnižších a v nejvyšších věkových kategoriích. Ve věkových kategoriích do 30 let je více nezaměstnaných mužů. Avšak v kategoriích od 30 let až do 54 jsou ženy výrazně nadreprezentovány mezi nezaměstnanými, což ukazuje na jejich komplikovanější uplatnění na trhu práce. Výrazný pokles podílu žen v kategorii 55-59 let a 60 a více let je způsoben jejich hromadným odchodem do důchodu jako dřívějších matek.

Tabulka č. 15

Počet nezaměstnaných ve věkových kategoriích										
	do 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	nad 60
2005	274	990	891	825	705	722	877	1074	735	50
2006	241	940	815	881	683	722	798	1077	707	71
2007	225	702	644	757	523	637	653	1040	786	106

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Celkově je nejvíce nezaměstnaných v kategorii 50-54 let, což potvrzuje problém se zaměstnaností padesátníků. Nízký počet v kategorii do 19 let je způsoben celkovým nízkým počtem zaměstnanců v této věkové skupině.

Tabulka č. 16

	Délka nezaměstnanosti					
	do 3 měsíců	3-6 měsíců	6-9 měsíců	9-12 měsíců	12-24 měsíců	nad 24 měsíců
2005	1416	1235	937	649	1130	1777
2006	1369	1133	907	592	1136	1799
2007	1218	991	743	505	939	1678

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Dlouhodobě nezaměstnaní (viz výše vymezení pojmů) tvoří nejpočetnější a nejproblematičtější skupinu nezaměstnaných. Vůbec nejvíce osob v evidenci úřadu práce je nezaměstnaných dva roky a více, tito lidé se mohou ocitát vyvázaní ze sociálního systému a mohou být potencionálně ohroženi sociálním vyloučením. V kategorii 12-24 měsíců a nad 24 měsíců je zastoupeno více žen než mužů (okolo 60%).

Tabulka č. 17

	Podíl nezaměstnaných žen podle vzdělání v %			
	základní a neúplné	vyučení a střední odborné bez maturity	úplné střední s maturitou	vysokoškolské
2005	60,3	49,1	63,3	45,6
2006	59,5	49,1	63,7	38,1
2007	61,2	51,6	63,5	42,1

Pramen dat: MPSV; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Se základním a nižším vzděláním převažují mezi uchazeči o práci evidovanými úřadem práce ženy nad muži. V druhé kategorii je mezi pohlavím situace vyrovnaná. Mezi uchazeči o práci s úplným středním vzděláním s maturitou je výrazně více žen než mužů. Ve skupině nezaměstnaných s vysokoškolským vzděláním převažují muži.

Pokud se vrátíme ke skupinám nezaměstnaných, pro které jsou určeny sociální služby, pak se jedná pro účely tohoto dokumentu především o zdravotně postižené a matky s dětmi (rodiny s dětmi), bližší údaje lze nalézt v kapitole Rodiny s dětmi a Nezaměstnanost.

4. ZÁVĚR

Sociodemografická analýza spádové oblasti města Moravský Krumlov je rozdělena do dvou částí. Tou první je obecná charakteristika pomocí demografických údajů a ukazatelů, a poté deskripce pracovních skupin uživatelů sociálních služeb.

V spádové oblasti Moravského Krumlova dochází dlouhodobě, přirozenou měnou, k úbytku obyvatel, což částečně souvisí se starousedlickým charakterem celého regionu. Jinak se odráží v této oblasti trendy typické pro demografickou strukturu menších obcí celé České republiky. Případné výraznější odchylky a rozdíly bychom našli až při srovnávání na evropské úrovni (mezistátní), což není předmětem této studie a nijak se nepojí ke komunitnímu plánování sociálních služeb.

V druhé části jsou popsány dvě kumulativně nastavené skupiny uživatelů sociálních služeb. Skupiny jsou popisovány, pokud je to možné, na základě jejich demografických specifik. Číselné a statistické popisy takových skupin se obtížně stanovují a vztahují na celou spádovou oblast, proto často zůstalo u obecné charakteristiky skupiny uživatelů, která může podpořit výsledky výzkumu potřebnosti sociálních služeb mezi jejich uživateli v SO Moravského Krumlova.

5. SEZNAM ZDROJŮ

Český statistický úřad, www.czso.cz

Veřejná databáze ČSÚ, <http://vdb.czso.cz/vdb/>

Český statistický úřad – BRNO, <http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/home>

Návrh komunitního plánu města Brna do roku 2009, www.domovypotrebnych.cz

Sčítání lidu, domů a bytů, <http://www.czso.cz/slodb/slodb.nsf/i/home>

Ministerstvo vnitra ČR, <http://www.mvcr.cz/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, www.mpsv.cz

Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, <http://portal.mpsv.cz/>

6. PŘÍLOHY

NAROZENÍ V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (1995 - 2005)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obcí											
Celkem	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Narození											
Celkem	219	232	239	207	216	172	175	172	209	180	196
v tom: muži	113	127	113	104	123	88	86	83	111	92	91
ženy	106	105	126	103	93	84	89	89	98	88	105
Na 1000 obyvatel	9,7	10,3	10,6	9,2	9,6	7,7	7,8	7,7	9,4	8,0	8,8

ZEMŘELÍ V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (1995 - 2005)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obcí											
Celkem	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Zemřelí											
Celkem	244	237	255	219	236	244	254	195	222	245	227
v tom: muži	137	113	115	110	123	112	130	93	103	121	124
ženy	107	124	140	109	113	132	124	102	119	124	103
Na 1000 obyvatel	10,8	10,5	11,3	9,7	10,5	10,9	11,4	8,7	10,0	11,0	10,2

SALDO MIGRACE V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (1995 – 2005)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obcí											
Celkem	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Saldo migrace											
Saldo	44	-70	2	5	18	-12	-15	31	51	44	-6
v tom: muži	41	-20	6	12	29	-27	-20	24	15	33	-2
ženy	3	-50	-4	-7	-11	15	5	7	36	11	-4
v tom: 0 - 14 roků	13	-6	15	14	23	6	-18	22	19	11	8
15 - 64 roků	54	-30	9	1	11	3	-4	13	-	41	-12
65 + roků	-23	-34	-22	-10	-16	-21	7	-4	32	-8	-2

CELKOVÝ PŘÍRŮSTEK/ ÚBYTEK V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA (1995 – 2005)

ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obcí											
Celkem	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Celkový přírůstek (úbytek)											
Celkový	19	-75	-14	-7	-2	-84	-94	8	38	-21	-37
v tom: muži	17	-6	4	6	29	-51	-64	14	23	4	-35
ženy	2	-69	-18	-13	-31	-33	-30	-6	15	-25	-2
Přirozený	-25	-5	-16	-12	-20	-72	-79	-23	-13	-65	-31
v tom: muži	-24	14	-2	-6	-	-24	-44	-10	8	-29	-33
ženy	-1	-19	-14	-6	-20	-48	-35	-13	-21	-36	2
Stěhováním	44	-70	2	5	18	-12	-15	31	51	44	-6
v tom: muži	41	-20	6	12	29	-27	-20	24	15	33	-2
ženy	3	-50	-4	-7	-11	15	5	7	36	11	-4
ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obcí											
Celkem	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Celkový přírůstek (úbytek) (na 1000 obyvatel)											
Celkový	0,8	-3,3	-0,6	-0,3	-0,1	-3,7	-4,2	0,4	1,7	-0,9	-1,7
Muži	1,5	-0,5	0,4	0,5	2,6	-4,6	-5,8	1,3	2,1	0,4	-3,2
Ženy	0,2	-6,0	-1,6	-1,1	-2,7	-2,9	-2,7	-0,5	1,3	-2,2	-0,2
Přirozený	-1,1	-0,2	-0,7	-0,5	-0,9	-3,2	-3,5	-1,0	-0,6	-2,9	-1,4
Muži	-2,2	1,3	-0,2	-0,5	-	-2,2	-4,0	-0,9	0,7	-2,6	-3,0
Ženy	-0,1	-1,7	-1,2	-0,5	-1,8	-4,2	-3,1	-1,2	-1,9	-3,2	0,2
Stěhováním	1,9	-3,1	0,1	0,2	0,8	-0,5	-0,7	1,4	2,3	2,0	-0,3
Muži	3,7	-1,8	0,5	1,1	2,6	-2,4	-1,8	2,2	1,4	3,0	-0,2
Ženy	0,3	-4,4	-0,4	-0,6	-1,0	1,3	0,4	0,6	3,2	1,0	-0,4

STAV OBYVATEL V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA PODLE POHLAVÍ (1995 – 2005)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obcí											
Celkem	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Stav obyvatel											
Celkem k 1.7.	22 591	22 563	22 500	22 485	22 474	22 441	22 363	22 308	22 304	22 374	22 332
v tom: muži	11 106	11 115	11 110	11 108	11 119	11 115	11 078	11 043	11 056	11 092	11 057
ženy	11 485	11 448	11 390	11 377	11 355	11 326	11 285	11 265	11 248	11 282	11 275
Podíl v % na obyvatelstvu celkem											
v tom: muži	49,2	49,3	49,4	49,4	49,5	49,5	49,5	49,5	49,6	49,6	49,5
ženy	50,8	50,7	50,6	50,6	50,5	50,5	50,5	50,5	50,4	50,4	50,5
Hustota obyvatelstva na 1km ²	65,0	64,7	64,7	64,7	64,7	64,4	64,1	64,1	64,2	64,2	64,1

STAV OBYVATEL V SO MORAVSKÉHO KRUMLOVA PODLE POHLAVÍ A VĚKU (1995 – 2005)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obcí											
Celkem	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Stav obyvatel											
Celkem k 31.12.	22 603	22 528	22 514	22 507	22 505	22 421	22 309	22 317	22 355	22 334	22 297
v tom: muži	11 119	11 113	11 117	11 123	11 152	11 101	11 035	11 049	11 072	11 076	11 041
ženy	11 484	11 415	11 397	11 384	11 353	11 320	11 274	11 268	11 283	11 258	11 256
0 - 14 roků	4 516	4 441	4 350	4 265	4 191	4 044	3 884	3 783	3 703	3 574	3 477
v tom: muži	2 292	2 257	2 196	2 177	2 145	2 059	1 986	1 943	1 895	1 832	1 765
ženy	2 224	2 184	2 154	2 088	2 046	1 985	1 898	1 840	1 808	1 742	1 712
15 - 64 roků	14 942	14 969	15 057	15 117	15 199	15 299	15 397	15 470	15 548	15 673	15 669
v tom: muži	7 663	7 680	7 715	7 720	7 785	7 828	7 875	7 911	7 955	8 021	8 030
ženy	7 279	7 289	7 342	7 397	7 414	7 471	7 522	7 559	7 593	7 652	7 639
65 + roků	3 145	3 118	3 107	3 125	3 115	3 078	3 028	3 064	3 104	3 087	3 151
v tom: muži	1 164	1 176	1 206	1 226	1 222	1 214	1 174	1 195	1 222	1 223	1 246
ženy	1 981	1 942	1 901	1 899	1 893	1 864	1 854	1 869	1 882	1 864	1 905
Podíl 65+ v %	13,9	13,8	13,8	13,9	13,8	13,7	13,6	13,7	13,9	13,8	14,1
v tom: muži	10,5	10,6	10,8	11,0	11,0	10,9	10,6	10,8	11,0	11,0	11,3
ženy	17,3	17,0	16,7	16,7	16,7	16,5	16,4	16,6	16,7	16,6	16,9